

Kaynakçalı Ve Açıklamalı Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Kronolojisi

Mustafa BIYIKLI*

Özet: Bu çalışma ile Atatürk dönemindeki dış politika olaylarını kronolojik bir sıra içinde kaynakçalı ve açıklamalı olarak ortaya koymaya çalıştık. İkili ilişkiler, antlaşmalar, işbirlikleri, ittifaklar, uluslararası siyasi olaylar ve gelişmeler, ziyaretler ve dış politikaya ait ne tespit edebilmişsek kronolojide yer aldı ve Atatürk dönemi dış politikası kronolojisinde ortaya önemli ayrıntılar çıktı.

Anahtar kelimeler: Atatürk, dış politika, antlaşma, uluslararası ilişkiler.

Ataturk Era's Foreign Policy Chronology

Abstract: In this study we try to establish the chronology of Ataturk era's foreign policy with references and comments. We have found important details about the mutual relations, agreements, cooperations, alliences, international political events and developments, visits and whatever we found about chronology of Ataturk era's foreign policy.

Keywords: Ataturk, foreign policy, agreements, international relations.

GİRİŞ

Dört güçlü devlet (İngiltere, Fransa, Amerika ve İtalya) görüşlerini küçük devletlere ve mağluplara kabul ettirmek ve uzun ömürlü bir barış kurmak konusunda fikir birliği içinde olmalarına rağmen, ne toprakların dağılımı ne de gelecekteki uluslararası sistemin düzenlenmesi(Osmanlısız yeni dünya düzeni) konusunda anlaşamamışlardı. Bu açıdan, Amerika, tutumu ve idealizmiyle, öbür üç galip devletin tutumundan ayrılmıştı. Bununla birlikte, yine de, Başkan Wilson, Ocak 1918'deki "14 Madde"sinde önceden şart olarak bildirdiği özgürlük, saydamlık, hukuk ve kolektif güvenlik ilkelerini kabul ettirmeyi başarmıştı (Pacteau-Mougel, 1995, 79-80).

Barış Antlaşmalarıyla galipler arasındaki nihaî uzlaşmanın neticesi, 1919 ve 1920'de imzalanan dört büyük antlaşma olmuştu. Mağluplara kabul ettirilen bu antlaşmaların sonuçlarını, mağlup devletler de kabul etmek zorunda kalmıştı. En sonunda, 10 Ağustos 1920 tarihli Türkiye ile Sevr Antlaşması da Almanya ile Versay Antlaşması'na ilave olarak Osmanlı Devleti'ni

* Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

parçalamayı hedeflemişti (Helmreich, 1996). Sultan'a, Avrupa'da sadece, İstanbul'la Trakya'nın bir kısmı, Asya'daysa, sadece Anadolu bırakılıyordu. Arabistan bağımsız olmuş ve Ortadoğu toprakları, manda olarak, Fransa'yla İngiltere arasında bölüştürülmüştü. İngiltere, Mezopotamya ve Filistin'i, Fransa da Büyük Suriye'yi almıştı. Ayrıca, Fransa, Yunanistan ve İtalya, Türkiye'de nüfuz bölgelerine sahip olmuşlardı. Bundan başka, Türkiye silahsızlandırılarak savaşamayacak duruma getirilmiş ve Boğazlar tarafsızlaştırılmıştı. Bütün antlaşmalara, Milletler Cemiyeti Sözleşmesi'nin metni de eklenmişti. Sözleşme, ittifak devletleriyle tarafsız 13 devleti ve üçte iki çoğunlukla kabul edilmiş yeni üyeleri bir araya getiren bir Genel Kurul oluşturulmasını öngörmüştü. Mağlup ülkeler bu genel kurulun geçici olarak dışında tutulmuşlardı(Pacteau-Mougel, 1995, 80-81).

Antlaşmaların sonucu bazı başka sorunlar ortaya çıkmıştı; Azınlıklar sorununun sürekliliği, sınır anlaşmazlıkları, istediklerini tam elde edememiş İtalya'nın kırgınlığı, mağlupların(Avusturya-Macaristan, Bulgaristan, Türkiye ve özellikle de Almanya) ve aldatılmış Ortadoğu Araplarının hınçları ve bağımsızlık mücadeleleri, Fransa'nın gelecekteki güvenliği, Fransa'yla İngiltere arasında Almanya'nın geleceği ve Ortadoğu işleri konusundaki anlaşmazlıklar bu sorunlar arasındaydı. Hususiyile İtilaf Devletlerinin Türkiye'deki nüfuzunu ortadan kaldıran ve bir Cumhuriyet olan Türkiye'nin bağımsızlığını kabul eden 1923 Lozan Antlaşması, hakemlik ve kolektif güvenlik üzerine kurulu yeni diplomasi ve politikanın sınırlarını ortaya koymuştu(Pacteau-Mougel, 1995, 82-84).

1925-33 yılları barış diplomasisi ve politikası dönemi, elverişli çevre durumu sebebiyle siyasî istikrar kendini kabul ettirmeye, demokrasi yayılmaya, ekonomik refah yerleşmeye, sosyal şartlar daha iyiye gitmeye başlamıştı. Silahsızlanma teşebbüsleri, 1929'da başlamış olan, bir Avrupa birliği taslağı konusundaki görüşmeler barış ve huzur umutlarını daha da uzun sürdürmüştü(Pacteau-Mougel, 1995, 84-86).

Ne var ki hayallerin sonu (1930-33) gelecekti. 1929 ekonomik bunalım; ekonomik savaşa, siyasî gerginliklere, gittikçe artan milliyetçi ve ideolojik çatışmalara yol açarak barış dinamiğini ve sürecini kırmıştı. Hitler'in iktidara gelmesiyle başlayan yeni süreç, Lozan Antlaşmasının sağladığı kolektif güvenlik sisteminin sonunu getirmiş ve bunalımlar dönemini başlatmıştı.

1933-36 yılları arasında tehlikeler görülür duruma gelmişti. Dünya bunalımı, yerleştirilmeye çalışılan demokrasinin güçsüzleşmesine yol açmıştı. Bu durum, milliyetçiliği, iktidara geçme aracı ve kurtuluş yolu olarak kullanan yeni, otoriter ideolojileri özellikle Nazizmi, ortaya çıkarmıştı. Çok zaman antlaşmalara aykırı olarak yürütülen diktatörlerin saldırgan politikaları,

demokratlar yönünde sınırlı tepkilere yol açmıştı. Merkezîyetçiliğin ve diktatörlüğün karşısında korkak demokrasilerin zayıflığı, Avrupa'nın küçük devletlerinin endişeye düşmesi, durumu daha da tehlikeli hale getirmişti. İki dünya savaşı arası süreçte Lozan Antlaşmasının gereği ve etkisiyle devre dışı bırakılan/içine kapanan Türkiye, merkezîyetçilerin aksine cumhuriyetçi ve demokratik devletler çizgisinde rejim değişikliğini ve sosyal inkılaplarını gerçekleştirme ve yerleştirme fırsatı bulmuştu.

Atatürk döneminin genel politikalarının safhalarını şu şekilde ayırmak mümkündür: I. Dünya Harbi sonundan T.B.M. M.'nin açılarak Türklerin var olma ve yaşama hakkı mücadelesinin organizasyonunun resmileşmesine kadar olan devir. Millî Mücadele ve barış kurma çabalarından, Lozan Antlaşmasının imzalanmasına kadar olan devir. Lozan Antlaşmasının imzasından sonra Batı ile münasebetlerini normalleştirinceye kadar başlıca Sovyetler Birliğine dayandığı devir. Batıya doğru kayma devri(Esmer, 1959).

Bu dönemin özel politikalarının safhalarını şu şekilde ayırmak mümkündür: Ortadoğu ülkeleriyle, ortak düşmana karşı yardımlaşma ve işbirliği devri(Türk İstiklâl zaferi devri, Kurtuluş politikası), 1923 sonrası Ortadoğu ve İslâm dünyasından ayrılış ve batı dünyasına geçiş devri.

Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde yerini tayin etmede coğrafî konumunun büyük ehemmiyeti olmuştur. Bu coğrafî konum Osmanlı Devleti döneminde olduğu gibi Türkiye'yi devletlerarası denge ile alakalı olarak bazı anlayışların geliştirilmesi araştırmasına zorlamıştır. Osmanlı devleti muhtelif taahhüt ve yükümlülüklerle yönelerek bu dengeyi sağlamaya çalışmıştır. Atatürk döneminde dış politikaya salim bir istikamet verilerek(Lajos, 1940, 2) Türk dış politikası dört esasa dayandırılmıştı: Sabit denge denklemine Türkiye'nin güvenliğini araştırmak, ekonomik gelişme, Batılı gruplarla entegrasyon(El-Nuaymi, 1994, 35), Ortadoğu İslâm ülkeleriyle iyi ilişkiler.

Büyük bir siyasî geleneğin mirası olarak gerçeği ve uzağı görmek, vaziyeti ölçmek ve müsait zamanı seçmek(Hüber, 1943, 27). Türkiye Rusya ilişkileri, Boğazlar ve Ortadoğu bakımından daima Türk-İngiliz, Türk-Fransız ve Türk-İtalyan ilişkilerine karşı bir denge oluşturmuştu. İngiltere ve Fransa, Boğazlar(Türkiye, Boğazlar üzerindeki askerî hakimiyetini 1936 Montreux anlaşmasıyla tekrar kazanmayı başarmıştır) ve Hatay(1939'da Türkiye'ye katılmıştır) konusunda bir çıkar birliği ümit ederek Türkiye'ye karşı anlaşma siyaseti gütmüşlerdir(Hüber, 1943, 28).

İç ve dış politikada Kemal Atatürk'ün temel ilkeleri; gerçekçilik, devlet gücüne dayanma, güvenlik ve millî bağımsızlığın korunması için barışçılık, çağdaşlaşma modeli olarak batılılaşma, uluslararası devletler hukukuna uygunluk, karşılıklı güven ve işbirliği, dengeli dış politika ve fırsatçılık olmuştur. Bunların içinde gerçekçilik, Mustafa Kemal'in hem iç hem de dış politikada en belirgin özelliğidir. Atatürk'ün gerçekçiliği, hedefler ile güçler arasında uygun bir denge kurmayı, hayali hedefler peşinde koşmamayı gerektirmişti.

Mustafa Kemal'in dış politikası millî sınırlar içindeki Türk Devleti'nin güçlendirilmesi amacına yönelik olmuştur.

Dış politikanın temel ilkelerinden barışçılığı Kemal Atatürk, "Yurtta sulh, cihanda sulh" sözüyle ifade etmiştir. Bu ilkeye uygulamada uyulmuş, milletlerarası uyuşmazlıklar barışçı yollarla, uluslararası hukuk kurallarına uygun olarak çözülmeye çalışılmıştır(Özbudun, 1992, 95). Barışçılık, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı ve stratejik konumu dış politikaya belirli bir dünya görüşü ile bakmayı, ilişkilerde, sağlam dayanaklar ve antlaşmalara bağlı bir politika takip etmeyi gerekli kılmıştı. Atatürk'ün barışçı politikası yalnızca sözde kalmamış barış yolunda Milletler Cemiyeti'ne katılmış, Balkan, Akdeniz, Sadâbât vb. paktların oluşturulmasına aktif olarak katılmıştır.

Millî Bağımsızlığın Korunması yönünde Atatürk'ün milletlerarası ilişkilerdeki gerçekçi yaklaşımı, onun dış politikada millî bağımsızlıktan taviz vermeyen ve bu konudaki kararları daha kesin bir dille söylemeye yöneltmiştir. Misak-ı Millî'de ifadesini bulduğu biçimde her alanda tam bağımsızlığın tesisi ve onun korunması temel hedefi olmuştur.

Uluslararası ilişkilerde devletler hukukuna uygunluk prensibi, 1923'ten sonra uygulanan dış politikada devletler hukukuna bağlılık ve saygı Türkiye'nin temel prensibi olmuştur.

Dengeli Dış Politika anlayışı içinde Atatürk, bağımsızlığın muhafazası ve hızlı kalkınmanın temini için Londra Konferansından sonra denge politikasının izlenmesine büyük önem vermişti. Türkiye İngiltere'nin niyet ve hareketlerini dengeleyebilmek için, Bulgaristan'la, Sovyetler ile, Fransa ile, İran'la dostluk ve iyi komşuluk antlaşmalarını imzalamıştı.

Karşılıklı Güven ve İşbirliğini esas alan Türkiye, dışarıda barışın sürekliliği, içeride kalkınmanın ve huzurun temininde güven duygusuna olan ihtiyaç sebebiyle dış politikasında karşılıklı saygı ve güven duygusuna büyük önem vermişti. Bunun için Türkiye karşılıklı güven duygusu içinde Sovyetler ile

dostça münasebetlerini yürütmüş, Batıya da dost elini uzatmaktan geri kalmamış, karşılıklı güven ve işbirliğini her zaman ön plana çıkarmıştır. Atatürk'ün dış politikasındaki temel hedefi uyguladığı inkılap politikasıyla Türkiye'nin "çağdaş uygarlık" kabul ettiği, batı medeniyeti seviyesine ulaştırılması olmuştur. Bunun için sosyal, siyasî, ekonomik ve kültürel olarak doğudan batıya yönelmek, batıda yer almak ihtiyacı duymuştu ve batılı bir hükümet vücuda getirmenin altını çizmiştir. Cumhuriyet rejimi ve demokrasi anlayışının batının temel yönetim biçimi olduğuna göre cumhuriyet ve demokrasiye inanmış bir ülke olarak Türkiye'nin batıya yönelmesi gerekli görülmüştü. Bununla beraber Atatürk, batılılaşma anlayışında taklitçiliği reddetmişti.

Lozan'dan sonra 1923-1930 dönemi inkılâp prensiplerine uygun olarak dış politikada Lozan'dan intikal eden meselelerin çözümü ve Lozan'da alınan kararların uygulanmasını öngörmüştü.

Gerçekler, ayrıntılarda saklıdır yaklaşımıyla, Atatürk döneminin dış politika olaylarını oluş tarihleri tarihleri ve ayrıntılarıyla, kronolojik olarak bir bütünlük çerçevesinde vermenin faydalı olacağı inancındayız. Böylece yeni Türkiye'nin iç ve dış politikaları ayrıntılarıyla daha net görülebilecektir.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI KRONOLOJİSİ

- 1918 -

3 Mart	1918:	Brest Litovsk'da Rusya'nın merkez devletleri ve Osmanlı devleti ile bir barış antlaşması yapıldı (Soysal, 1989: 650).
11 Mayıs	1918:	Mavera-i Kafkas devletleri ile Osmanlı devleti temsilcileri Arasında Batum toplantısı yapıldı. (Soysal, 1989: 650).
3 Haziran	1918:	Osmanlı devleti'nin Ermenistan Cumhuriyeti ile Batum antlaşması ve Başkent Erivan olarak küçük Ermenistan ile sınırları tespit edildi. (Soysal, 1989: 650).
30 Ekim	1918:	Osmanlı Devleti ile İtilaf devletleri arasında Mondros mütarekesi imzalandı (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 2).
Aralık	1918:	Alman Büyük elçiliği Mondros mütarekesi'nin 23. maddesi gereği İstanbul'u terk etti (Çalık, 2002: 813).

- 1919 -

3 Ocak	1919:	Filistin'de Osmanlı kuvvetlerine karşı, Politik Siyonizm'in hakimiyeti yolunda faaliyet gösteren Weizman, Faysal, Ermeni, İngiliz ve Amerikan kuvvetleri, birbirlerinin gerçek niyetleri ve entrikalılarından habersiz yan yana yer almışlardı. Osmanlılar çekilince, Weizman ve Faysal Filistin'in geleceği konusunda anlaşmışlardı. (Manaz: 140-145).

- 18 Ocak 1919:** Paris'te 1. Dünya Savaşı'nda yenik düşen devletlerle antlaşmalar yapmak üzere itilaf devletleri temsilcilerinin oluşturduğu Paris Barış Konferansı yapıldı (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 2).
- 18 Ocak 1919:** Niyetler, hedefler, çıkarlar, istekler, vaatler ve diplomatik stratejiler yoğunluğunda, Müttefik Kuvvetler arasında, mağlup ülkelere teklif edilecek istekler ve Osmanlı Devleti mirasının, Türkiye ve Ortadoğu'nun galip devletler ve Türklere karşı kendileriyle işbirliği yapan ve beraber savaşan azınlıklar arasında taksimi ve tanzimi konusu hüküm süren, Paris Barış Konferansı toplandı.
- 21 Ocak 1919:** Barış Konferansı'nın Amerikan istihbarat komisyonu, Türkiye ile ilgili olarak, Türk karşıtı tavrı yansıtan bir dizi tavsiyeler içeren bir rapor sundu. Raporla İstanbul ve boğazlarla ilgili istekler yanında Milletler Cemiyeti mandası altında olmak şartıyla yeni Arap devletlerinin şekillenmesi ve bir Ermeni devletinin ortaya çıkması tasdik edilmişti. (Helmreich, 1996: 14-17).
- 29 Ocak 1919:** Kahire'deki İngiliz yüksek Komiser vekili Albay Meinertzhagen İngiliz Dış işleri Bakanı Lord Curzon'a gönderdiği telgrafta Picot' un Mustafa Kemal ile görüşmek üzere Anadolu'ya gideceğin Fransızların İngiliz çıkarları aleyhine, Arapları ve Türkleri kazanma Politikası güttüklerini bildirmiştir (Yavuz, 1994: 51).
- 30 Ocak 1919:** Suriye, Irak, Filistin ve Arap yarımadası'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak kurulması düşünülen Ermenistan ile birlikte mandater bir rejimle yönetilmesi yolunda prensip kararı alınmıştır (Yavuz, 1994: 30).
- 5 Şubat 1919:** Askeri temsilciler tarafından 5 Şubat günü Onlar Konseyi'ne sunulan raporla, İngiliz birliklerinin Filistin'le Mezopotamya'yı, İtalyanların da Kafkas bölgesiyle Konya civarını işgal etmesi, Fransız birliklerinin Adana, Halep, Humus ve Şam demiryolu dahil Suriye (Kilikya ve Filistin hariç tutulmak kaydıyla), işgal etmesi teklif edilmişti.
- 11 Şubat 1919:** Clemenceau ile Lord Milner, bir araya gelmişler ve olayları bir yola koymayı becermişlerdi. İngiltere, Suriye'yi istemediğini ve Fransa'nın orada bulunmasına en küçük bir itirazının dahi olmadığı Fransa'ya(Clemenceau) açıkça ifade etti. İngiltere'nin isteği, hem Fransa'nın hem de Arapların kabul edeceği bir anlaşma sağlamaktı.
- 12 Şubat 1919:** Ahmed Tevfik Paşa, Paris Barış Konferansı'na gönderilmek üzere İstanbul'daki İtilâf Devletleri Yüksek Komiserlerine bir muhtıra vermişti. Söz konusu muhtırada, ilk önce, Wilson ilkelerinin benimsendiği belirtildikten sonra Rum ve Ermeni gerçeğini de ortaya koymuş ve Ermenilerin eski yurtlarına dönmeleri gerektiği vurgulanmıştı. (Sonyel, 1973, 43; Akşin, 1992: 166; Tansel, 1991: 73).
- 30 Nisan 1919:** Anadolu'da durum karmaşık ve vahimdi. İşte böyle bir ortamda İlgâ edilmiş Yıldırım Grubu Kumandanı Miriliva Mustafa Kemal Paşa, Sultan Vahideddin'in 30 Nisan 1919 tarihli emri ile 9'uncu Ordu Birlikleri müfettişliğine tayin edilmiş ve bu emrin icrasına da Harbiye Nazırı memur edilmiştir (B. O. A.,

DÜİT, 1919, 76-5/73).

- 7 Mayıs 1919:** Mustafa Kemal Paşa'nın 9'uncu Ordu Müfettişi olarak, Harbiye Nezareti Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi'nin, 9'uncu Ordu Birliklerine ait hazırladığı, yalnız askerî olmayan, idarî görev ve yetkileri de ihtiva eden görev ve yetki talimatı ile hareket etmesi. (GNKUR. ATASE Arşivi, 14, 66, 66-1).
- 15 Mayıs 1919:** Yunanistan'ın İzmir'i işgali. İşgal, Anadolu'nun her tarafında büyük bir infiale ve protestolara yol açmıştı.
- 19 Mayıs 1919:** Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a giderek oradan harekete başlaması, Türk milletinin var olma ve yaşama hakkının organizasyonunun gerçekleşmesinde bir dönüm noktası olmuştur.
- 23 Mayıs 1919:** Tarihli gizli momerendum; Paris Barış Konferansında Osmanlı devleti ile ilgili politikalar ve bunlar karşısında Fransız çıkarlarının değerlendirilmesi yapıldı (Yavuz, 1994: 29).
- 30 Mayıs 1919:** Barış görüşmelerini gözlemci olarak izlemekte olan Hintli Müslüman temsil heyetinin de Türkiye'nin yanında bu protestolara iştirak etmesi, İngiltere ve müttefiklerinin, Türkiye'ye yönelik tavırlarında zoraki değişikliğe sebep olmuştu. Bu arada Fransa'nın Türkiye'ye mandacı bir tavırla yaklaşımı, İngiltere'nin her zamanki gibi rekabetini celbetmişti. (Akşin, 1992: 364; Kurat, 1976: 37; Türkgeldi, 1987: 222-224).
- 1 Haziran 1919:** Osmanlı Hükümetinin, Paris Barış Konferansı'na davet edilmesi üzerine, Hükümetin 1 Haziran'da yayınladığı tebliğde, Anadolu'nun, Türk ve Türklük yurdu olduğu, Türk kalması gerektiği ve haksız işgallerin, Paris Konferansı'nda dile getirileceği belirtildi (Atatürk, Nutuk, 1987: 28-29; Karabekir, 1988: 40-42; Arslan, 1995: 73-74).
- 16 Haziran 1919:** Emir Faysal ve Mustafa Kemal Paşa'nın, Halep'te, dokuz maddeden meydana gelen gizli bir anlaşma imzalamışlardır. Anlaşmada, maddî ve manevî bağlarla birbirine bağlı olan bu iki milletin bir araya gelmelerinin ve birbirleriyle yardımlaşmalarının gerekliliğini hatırlatılmakta ve iki milletin el birliği yapmaları ve kuvvetlerini birleştirerek dinlerini ve vatanlarını korumalarının lüzumunu vurgulanmaktaydı (Rafik, 1994: 35-36; Gökbilgin, 1965: 389; TBMM Gizli Celse Zabıtları, 1980: 2-4).
- 17 Haziran 1919:** Damad Ferid Paşa, konferansta oluşturulan Onlar Konseyi'nde 8 sayfalık bir konuşma yapmıştı (Lütfi Bey: 525; Budak, 1999: 196-200).
- 17 Haziran 1919:** Damat Ferit Paşa Paris Barış Konferansı'na Osmanlı devleti'nin barış isteklerini bildiren muhtıra gönderdi (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 9).
- 18 Haziran 1919:** Mustafa Kemal'in Havza'da Sovyet Albayı Budennig ile Ermeni Sorununu ve Türk-Sovyet işbirliğini konuşması (Soysal, 1989: 651).

- 23 Haziran 1919: Damad Ferid Paşa ve Tevfik Paşa, Türkiye'nin, Türk barışı ve müdafaasıyla ilgili olarak resmî görüşlerini yansıtan ve Nâfia Nazırı Ferid Bey tarafından kaleme alınan "Müdâfaanâme" muhtırasıyla teklif ve isteklerde bulunmuştur (Budak, 1999: 196-200; Budak, 2002: 58).
- 28 Haziran 1919: I. Dünya Harbi sonunda, ilk barış anlaşması Versailles Sarayı'nın aynalı salonunda Almanya ile imzalanmıştı.
- 24 Temmuz 1919: İngiliz raporu ile Emir Faysal arasında Esad Bey ve Küçük Cemal Paşa aracılığı ile bir Türk-İslam Paktı oluşturulması, Konusun görüşmeler yapıldı. (Umar, 2003: 47).
- 13 Eylül 1919: Ruslar, Türkiye'ye kardeşlik elini uzatmaya hazır olduklarını bildirdiler (Tansel, 1991: 236).
- 22 Eylül 1919: General Harbord'a Milli Mücadele'nin hedeflerini belirten momerandum verildi (Gönlübol-Sar, 1990: 13).
- 20 Ekim 1919: Fransız Başbakanı Clemenceau'ya Fransız şirketlerinden oluşan Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransız çıkarları topluluğu Türkiye'nin kesin politik statüsünü kazanamamış olmasından duydukları rahatsızlığı dile getiren bir muhtıra gönderdi (Yavuz, 1994: 86).
- 10 Kasım 1919: Mustafa Kemal, Halep'te bulunan taraftarları aracılığı ile Suriyelilere bir bildiri göndermiştir. (Şimşir, 1975: 192-195).
- 16 Kasım 1919: İstanbul'dan İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Sir Robeck'in Lord Curzon'a yolladığı bir yazıya Mustafa Kemal'in Halep'te dağıttığı bir beyanname eklenmişti. (Sonyel, 1973: 193).
- 1920 -
- 1920: Genç Araplar Cemiyeti'nin kurucularından ve Arap İstiklal Partisinin (Hızbu'l-İstiklali'l-Arabî) genel sekreteri Said Haydar, resmî bir elçilik heyeti ile Şam'dan İstanbul'a gönderilmiş ve burada Mustafa Kemal'in temsilcisi ile görüşerek iki taraf arasında dört maddeden oluşan bir dostluk anlaşması imzaladı. (Şimşir, 1981: 100-101).
- 12 Şubat 1920: Londra Konferansı'nın başlaması.. Müttefikler arasında Anadolu'yu pay konusunda Londra'da başlayan bu konferansta 14 Şubat'ta önemli kararlar alındı.(80 Yıl Kronolojisi, 2004: 16).
- 17 Şubat 1920: Taksim, pay tartışmaları sırasında, geçici de olsa Alman tehdidi ve rekabeti yokluğu, Türklerin, Ortadoğu'da İngilizlerle savaş ve son direnişten sonra, Ankara ve İstanbul'da aynı anda fakat temel örnekler ve belgelerin bir devamı olarak başlamış ve İstanbul'da oluşturulan bir komisyon tarafından son şeklini alan, Misak-ı Millî sınırları dünyaya ilan edildi (Budak, 2002: 501, 508).
- 2 Mart 1920: İngiliz deniz uzmanları, Türk Dışişleri Bakanlığına bir memorandum vermişlerdi.
- 16 Mart 1920: İngiltere, Fransa ve İtalya yüksek komiserlerinin müştereken İmzaladıkları nota, Sadrazam Salih Paşa'ya tebliğ edildi (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 16).

- 17 Mart 1920: Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'un işgali sebebiyle yayınladığı beyanname ile İslam dünyasına Hilâfeti ve Hilâfet Makamının vaziyet ve önemini vurgulamıştır (Mustafa Kemal, Alem-i İslâm'a Beyanname, 1920: 1).
- 22 Mart 1920: Kazım Karabekir Paşa, Erivan Cumhuriyeti Kumandanlığına bir mektup yazarak, Müslümanlara karşı, Ermenilerin yaptıklarını bildirdi (Tansel, 1991: 12).
- 26 Nisan 1920: TBMM'nin açılışından sonra Moskova hükümetine bazı teklifleri kapsayan bir yazı gönderildi (Uluatam, 2001: 14).
- 30 Nisan 1920: Mustafa Kemal Paşa Meclis Reisi sıfatıyla TBMM'nin açılışını Avrupa ülkelerinin dış işleri bakanlıklarına birer nota ile bildirdi (Uluatam, 2001: 15).
- 1 Mayıs 1920: Tefrik Paşa başkanlığındaki Barış Konferansı'na Katılacak Olan Osmanlı heyeti Paris'e gitti (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 18).
- 11 Mayıs 1920: Dış işleri Bakanı Bekir Sami Bey başkanlığında Yusuf Kemal (Tengirsek) Bey ile Fırat Sabit Bey'den oluşan Türk heyeti Sovyet yardımı ile ilgili görüşmelerde bulunmak üzere Rusya'ya gitti (Uluatam, 2001: 15).
- 11 Mayıs 1920: San Remo'da itilaf devletleri temsilcilerince sağlanan barış antlaşması taslağı Versaille'de Tefrik Paşa'ya bildirildi (Uluatam, 2001: 19).
- 13 Mayıs 1920: Melik Faysal, Bolşevik nüfuzunun Mustafa Kemal yönetimi üzerinde artması ve bu nüfuzun doğrudan, ya da Türkler aracılığıyla Suriye'ye geçmesi nedeniyle memnuniyetsizliğini belirtti.
- 13 Mayıs 1920: İstanbul Hükümeti ve Halifenin güçsüzlüğünden istifade eden İngilizlerin, Hindistan üzerindeki faaliyet ve emelleri de Hindistan Müslümanlarını harekete geçirdi ve Türkiye'nin kurtuluşuna yardıma sevk edtti. (Saray, 1988: 42-43).
- 29 Mayıs 1920: TBMM hükümeti ile Fransız hükümeti arasında 20 günlük ateşkes antlaşması imzalandı (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 19).
- 4 Haziran 1920: I. Dünya Harbi sonunda, Macaristan ile antlaşma, Trianon'da imzalanmıştı.
- 12 Haziran 1920: Damat Ferit Paşa İstanbul'dan Paris'e gitti (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 19).
- 15 Haziran 1920: İtalya Başbakanı Kont Sforza'nın yakın arkadaşı Kont Fago ile Mustafa Kemal arasında gizli ve geçici bir protokol. İmzalandı (Yavuz, 1994: 76).
- 17 Haziran 1920: Paris'te toplanan Konferans'ta itilaf devletleri antlaşmayı imzalamak veya reddetmek hususunda Osmanlı delegelerine 27 Temmuz 1920 tarihine kadar süre tanıdı (Türkler Makaleleri Ansiklopedisi, XV, 2002: 704).
- 20 Haziran 1920: Mustafa Kemal Paşa, Çiçerin'e bir mektup yazdı (Uluatam, 2001: 17).
- 2 Temmuz 1920: Ağır mıntika kumandası ve Arap hükümeti jandarma müfettişi Cemal Bey, Irak temsilcileri Yasin Paşa, Suriye Genel Emniyet Müdürü Taha ile Kilis Kuka-i Milliye kumandanı Polar ve heyeti Merkeziye reisi Molla Recepler arasında görüşmeler yapıldı (Umar, 2003: 47).

Çiçerin, Mustafa Kemal Paşa'ya bir mektup yazdı (Uluatam, 2001: 17).

14	Temmuz	1920:	Damat Ferit Paşa başkanlığındaki heyet Paris'ten İstanbul'a döndü (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 20).
23	Temmuz	1920:	Sevr Antlaşmasını imzalayacak Osmanlı heyeti İstanbul'dan Paris'e hareket etti. (80 Yıl Kronolojisi, 2004: 20).
3	Ağustos	1920:	İstanbul'da Defrance'tan Dışişleri Bakanlığına gizli telgraf ve ekinde Amiral Bon'un telgrafı Mustafa Kemal'in Fransızlarla ilişkiye geçmek istemesi hakkında (Yavuz, 1994: 180).
10	Ağustos	1920:	I. Dünya Harbi sonunda, Osmanlı Hükümeti temsilcilerine Sevres(Sevr) Antlaşması imzalatıldı.(Uçarol, 508-518; 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 21).
14	Ağustos	1920:	Moskova'da bulunan Bekir Sami Bey Başkanlığındaki Türk Heyeti, Lenin tarafından kabul edildi (Uluatam, 2001: 18).
24	Ağustos	1920:	Moskova'da Türk-Sovyet Antlaşmasının parafe edilmesi. (Soysal, 1989: 653).
1	Eylül	1920:	Bakü'de şark Milletleri Kurultayı toplandı. Üçüncü Enternasyonalin çağrısı üzerine toplanacak olan Şark Milletleri Kurultayı'na Enver Paşa, Fas, Tunus, Cezayir ve Trablusgarb'ı temsil etmek üzere katıldı. (Cebesoy, 1982: 25; Akşin, 1991: 45; Tansel, 1991: 255).
10	Eylül	1920:	Bakü'de düzenlenen bir toplantıda Türkiye Komünist Partisi kuruldu. Partinin başkanlığına, Mustafa Suphi seçildi (Uluatam, 2001: 18).
12	Eylül	1920:	Henânu, 12 Eylül 1920'de Türkiye'den dönüşünde "Arap'tan Arap'a" diye başlayan bir bildiri yayınladı.. Anlaşma gereği Türk ordusundan, donatılmış iki yüz kişilik düzenli askerden oluşan bir birlik gizlice Henânu'ya gönderilmişti. (Rafik, 1994, 39-44; Cündî, 1960: 12, 71, 74-80, 130; eş-Şuğûrî, 12, 13, 42).
15	Kasım	1920:	Irak'ta meydana gelen isyan ve ayaklanma İngilizler tarafından şiddetle bastırılarak Faysal Irak'a kral olarak atanmıştı.
3	Aralık	1920:	Ermenilerle Gümrü Antlaşması imzalandı (80 Yıl Kronolojisi: 21).
18	Aralık	1920:	Halep'de duvarlara Türkçe ve Arapça bir çok afiş asılmış, bunlar halkı, Fransızlara karşı uyarmakta, onları isyana ve on gün içinde Fransızları kovmaya çağırmaktaydı.
- 1921 -			
5	Ocak	1921:	Mustafa Kemal Paşa'nın Dağıstan'ın İstiklalinin, Sovyet Rusya tarafından tanınması münasebetiyle Lenin'e bir telgraf Kocatürk, 1983: 226).
18	Ocak	1921:	Amerika Birleşik Devletleri ile, kayıtsız ve şartsız Kapitülasyonların kaldırılması şartıyla politik ilişkiler kurulması için teşebbüste bulunulması hususunda Hariciye Vekaleti'ne tam ruhsat verilmiştir (B. C. A., S. 533, Dos. 440-3).

25	Ocak	1921:	İtilaf devletleri 21 Şubat 1921'de Londra'da toplanacak konferansa Türk ve Yunan hükümetlerini de davet etme kararını aldılar(Kocatürk, 1983: 231).
30	Ocak	1921:	Simon Medivani'nin Gürcistan'dan görüşmeler yapmak için Ankaraya gelişi (Kocatürk, 1983: 233).
17	Şubat	1921:	Bekir Sami Bey başkanlığındaki Ankara Heyeti'nin Roma'ya gelişi ve Bekir Sami Bey'in İtalya Hariciye Nazırı Kont Sforza ile görüşmesi (Kocatürk, 1983: 237).
19	Şubat	1921:	Başkanlığındaki Türk elçilik heyeti Moskova'ya ulaştı ve 26 şubat'ta siyasi antlaşma müzakereleri başladı(Armaoğlu, I, 1991: 313; Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, II, 1974: 7; Kocatürk, 1983: 237).
21	Şubat	1921:	II. Londra konferansının açılışı. TBMM hükümetinin Gürcistan'a Ardahan ve Artvin'in 22 şubat 1921 Tarihinde itibaren tahliyesi ve Türkiye tarafına teslimi için nota verilmesi (Kocatürk, 1983: 238).
23	Şubat	1921:	Türkiye ile Gürcistan arasında görüşmeler yapıldı(Bayrak, 2000: 147).
1	Mart	1921:	İran hükümetiyle devam eden ilişkiler doğrulanmıştır. İngiliz siyasi devlet adamları ise, Türkiye'nin barışsever gayelerini daima anlamamış görünmüşlerdir(MilletMeclisi Tutanak Dergisi, IX, 1921: 2; Saray, 1999).
1	Mart	1921:	Türkiye-Afganistan Dostluk Antlaşması imzalandı(Soysal, I, 2000: 25).
5	Mart	1921:	Budi Medivani'nin Mustafa Kemal'e güven mektubu sundu (Soysal, I, 2000: 25).
10	Mart	1921:	İngilizler ile esir değişimi konusunda bir antlaşması yapıldı (Armaoğlu, Siyasi Tarih (1789-1960): 636).
11	Mart	1921:	Briand-Bekir Sami antlaşması ile Fransızlar çatışmalara son verdi (Armaoğlu, Siyasi Tarih (1789-1960): 636).
12	Mart	1921:	Enver ve Halil Paşalar ile emsali kişilerin, Anadolu'nun her hangi bir mahalline gelmeleri iç ve dış politikaya aykırı görüldüğünden yasaklanmış, geldikleri takdirde derhal Türkiye'den çıkarılmaları İcra Vekilleri Heyeti'nce karara bağlandı (B. C. A., S. 731, F. Kod. 30. 18. 1. 1)
13	Mart	1921:	Çarpışmalara son vermek için Londra'da İtalya ile imzalanan uzlaşma görüşmesi (Bayrak, 2000: 173).
16	Mart	1921:	Türkiye'yi Sovyetlere yaslayan ve Komünizmin Türkiye'ye girmesinin tolerans ve kapılarını açan Türk-Sovyet Antlaşması imzalanmış ve 21 Temmuz 1921'de onaylanıp resmî gazetede neşredilmiştir. (Düstur, III. Tertip II, 72).
16	Mart	1921:	Moskova'da bir dostluk anlaşması imzalanmıştır(Düstur, III. Tertip, III, 10; Soysal, 1989: 31; Armaoğlu, I, 1991: 313). Hariciye vekilliğine Bekir Sami Bey'in yerine Yusuf Kemal (Tengirşek) bey getirildi (Gönlübol-Sar, 1990: 28).

- 21 Mart 1921: Fransızlara karşı isyan liderleri Türkiye'den askerî destek sağlamanın yanında, Fransızların, yağmacı ve anarşist oldukları şeklinde kendilerine yönelttikleri suçlamaları reddetmek için yabancı konsolosluklarla da irtibat kurmuşlar ve Halep'te bulunan Amerika, İngiltere, İtalya ve İspanya konsolosluklarının her birine birbirine benzer bildirimler verdiler (Rafik, 1994: 46).
- 9 Haziran 1921: Fransız Hükümeti Senato Dışişleri Komisyonu Başkanı Franklin Bouillan'ı Ankara hükümetiyle gayri resmi bir temas kurmak üzere Ankara'ya yolladı.
- 13 Haziran 1921: Fransa hükümet temsilcisi Franklin Bovilan'la ilk görüşme yapıldı (Sözer, 1998: 172).
- 17 Eylül 1921: Ukrayna ile TBMM Arasında Türk ve Ukraynalı asker tutsakların ve kamplardaki sivillerin ülkelerine geri yollanması konusunda Moskova'da bir antlaşma yapıldı (Soysal, 1989: 62).
- 13 Ekim 1921: Türkiye ile Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan arasında Kars dostluk antlaşması imzalandı (Soysal, 1989: 77; Sözer, 1998: 357).
- 20 Ekim 1921: Fransa, Ortadoğu ile birlikte aynı zamanda Güneydoğu Anadolu'da Türk kuvvetleri ile mücadele ettiğinden, 20 Ekim'de Ankara Anlaşması ile Anadolu'dan fiilî olarak çekilmiş ve bütün gücünü ve dikkatini Suriye'deki millî ayaklanma üzerine toplamaya çalışmıştı (Uçarol: 551-552).
- 20 Ekim 1921: Türk-Fransız Antlaşması yapıldı. (Sarhan, III, 612; Düstur, III. Tertip, II, 152; Atatürk, II, 1960: 625).
- 20 Ekim 1921: Türkiye ile Fransa arasında ön barış antlaşması yapıldı (Soysal, 1989: 39; Armaoğlu, I, 1994: 313).
- 21 Kasım 1921: Ali Fuat Paşa'nın elçi olarak Moskova'da göreve başladı (Soysal, 1989: 25).
- 1 Aralık 1921: Kemal Atatürk, Misak-ı millî ve Ortadoğu politikasını da belirleyecek olan, Pan-Türkizm ve İslâm Birliği karşısındaki tepkisini, fikir ve tavrını ifade etmişti (İnayet, 1991: 103).

- 1922 -

- 2 Ocak 1922: Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Ukrayna Sosyalist Şuralar Cumhuriyeti arasında yayılma ve istila siyasetine karşı Ankara'da akit ve imza olunan dostluk ve dayanışma Antlaşması Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur (Düstur, III. Tertip, III, 10; Soysal, 1989: 31).
- 20 Şubat 1922: Şeyh Sünûsî, TBMM Başkanlığına bir mektup gönderdi (B. C. A., S. 1413, F. Kod. 30. 18. 1. 1).
- 8 Mart 1922: Türkiye sınırı dışında kalan Türklerin ikamet ettiği bölgelerin anavatanına bağlanmasını temin ile hakların korunması için çalışmak üzere teşekkül eden "Akdeniz Türk Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti", Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri gurubu başkanlığından Karamürselzâde İhsan imzasıyla havale edilmesine rağmen, Fransızlarla yapılan antlaşmaya aykırı görülerek, TBMM tarafından tasdik edilmedi (B. C. A., S.

1452, Dos. 80-3).

- 20 Mart 1922:** Türkiye ile Gürcistan sınırı halklarının geçişleri konusunda Tiflis'te bir sözleşme yapıldı(Soysal, 1989: 39).
- 23 Mayıs 1922:** Türkiye, Avrupa'daki Kudüs Arapları heyeti ile Siyonistlerden Şiferik'in Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmasıyla ilgili soruları karşısında da sessiz kalmayı tercih etti (B. C. A., Dos. 438A1).
- 9 Eylül 1922:** Filistinli Müslümanların, Türk birliklerinin 9 Eylül'de İzmir'e girişini kutlamaları .
- 18 Eylül 1922:** İstanbul'dan İzmir'e gelen Fransız Yüksek Komiseri General Pelle'yle Mustafa Kemal Atatürk İzmir'de bir görüşme yaptı(Sözer, 1998, 286; www.kranoloji.gen.tr, 28. 12. 2005).
- 22 Eylül 1922:** Türkiye'nin Anadolu'da Yunanlılara karşı başarıları Ortadoğu'da büyük bir sevinçle karşılanmıştı. (Rafık, 1994: 58).
- 21 Ekim 1922:** Türkiye'ye iltica edip Elcezire Cephesi'nde savaşan, Fransız ve İngiliz birliklerindeki Müslüman askerlerin Türklere karşı savaşmasını önleyen Hindistanlı Abdülkayyum'un Delhi'deki ailesine de yardım yapılmıştır (B. C. A., S. 1919, Dos. 97-37).
- 27 Ekim 1922:** İngiltere, Fransa ve İtalya bir nota ile Ankara ve İstanbul hükümetlerini "Doğuya kesin bir barış getirme amacı ile"Lozan'da görüşmelere çağırdı (Soysal, 1989: 71).
- 17 Kasım 1922:** İsmet Paşa, Lozan Barış Konferansı'nın ilk safhasına(20 Kasım 1922-4 Şubat 1923) katılmak üzere giderken Paris'te bir İngiliz gazetecinin sorularını cevaplandırırken, "eskisi gibi, İslâm devletinin bütünlüğüne sarsılmaz bir bağla bağlı kalacaklarını ve gerekirse bunu kanlarıyla ödemeye hazır olduklarını" belirtti. (Güz, 1991: 113; Hilâfet ve Millî Hâkimiyet, 1339, 218-224).
- 20 Kasım 1922:** 1. Dönem Lozan Konferansı'nın başladı. Lozan Konferansı Mont Benon gazinosunda İsviçre Konfederasyonu Başkanı M. Haab'ın bir konuşması ile açıldı. (Soysal, 1989: 71; www.turk-yunan.gen.tr/, 2002).
- 10 Aralık 1922:** Suriye ve Arabistan istihbarat işleriyle uğraşan bir Türk görevlisi, Heyet-i Vekile başkanı Rauf Bey'e gönderdiği bir yazıda belirttiği üzere İstanbul'da, Filistin'den Lozan'a giden murahhas azasından Abdülkadir Muzaffer Efendi ile görüşmüş ve Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne tebliğ edilmek üzere bilgiler getirdi(B. C. A., Dos. 400-121).
- 15-23 Aralık 1922:** Halife Abdülmecid Efendi'nin TBMM'nce halife seçilmesi üzerine İskenderiye, Finlandiya ve Arnavutluk'tan çekilen telgrafnamelerle Halife Abdülmecid Efendiye, bağlılık ve tebrik telgrafları gönderildi(Hilâfet ve Millî Hâkimiyet: 161-167).
- 1923 -

30	Ocak	1923:	Türkiye ile Yunanistan arasında nüfus mübadelesine ilişkin sözleşme ve protokol ile sivil tutuklular ve savaş tutsakları konusunda antlaşma yapıldı(Soysal, 1989, 77; Armaoğlu, Siyasi Tarih (1789-1960): 40).
4	Şubat	1923:	I. Dönem Lozan Konferansı sona erdi (www. turk-yunan. gen. tr, 2002).
9	Şubat	1923:	İsmet Paşa, Lozan'dan dönerken Şerif Hüseyin'in özel temsilcisine, barış olsa da olmasa da Hicaz, Suriye, Filistin ve Mezopotamya'da Arapların tam bağımsızlıklarını tanıdıklarını ve bunda da kararlı olduklarını söyledi (Özcan, 1995: 25).
17	Şubat	1923:	İzmir'de İktisat kongresi çalışmalarına başladı(Gönlübol, 1990: 48).
23	Şubat	1923:	Ekonomik konulardaki anlaşmazlıklardan dolayı Lozan konferansı, uzun sürmeyen politika oyunlarından sonra tekrardan açıldı ve aynı sertlik içinde devam etti.
6	Mart	1923:	I. Dönem Lozan Konferansı'ndan kesin bir sonuç alınamadı. (B. C. A., Dos. 4962).
23	Nisan	1923:	II. Dönem Lozan Konferansı başladı.(www. turk-yunan. gen. tr, 2002).
14	Temmuz	1923:	Boğazlar rejimine ilişkin sözleşme imzalandı (Soysal, 1989: 78).
17	Temmuz	1923:	2. Dönem Lozan Konferansı sona erdi(www. turk-yunan. gen. tr, 2002).
23	Temmuz	1923:	Lozan'da Lehistan ile saadet ve refah, barış, selâmet ve dayanışma antlaşmaları yapıldı(Düstur, III. Tertip, V, 202, 204, 208). Polonya ile ticaret antlaşması imzalandı(Soysal, 1989: 78).
24	Temmuz	1923:	Lozan Antlaşması imzalandı. Misak-ı Millî sınırları içerisindeki topraklara tam olarak sahip olamamakla beraber, Türkiye,bu sınırlar dışındaki yani İslam Dünyası ve Ortadoğu'daki bütün resmî ve hukukî haklarından mutlak olarak feragat etti. (Pacteau-Mougel, 1995: 82-84; Soysal, 1989: 77; Sözer, 1998: 214). Kapitülasyonların kaldırıldı (Bayrak, 2000: 183). Trakya sınırına ilişkin sözleşme imzalandı(Soysal, 1989: 78).
6	Ağustos	1923:	Amerikan temsilcileriyle Türk temsilcilerinin, iki devlet arasındaki ilişkileri yeniden kurmak amacıyla bir antlaşma yapıldı.(Harp Akademileri Komutanlığı, 1994: 19-20; Gönlübol, 1990: 41).
24	Ekim	1923:	Kafkas, İran, Suriye ve Trakya'da hudut komiserlikleri kurularak bunların mıntukalarında bulunacak hudut taburlarının teşkilatlanması kararlaştırıldı(B. C. A., Dos. 3818).
15	Aralık	1923:	Ankara'da Arnavutluk ile saadet ve refah, barış, selâmet ve dayanışma antlaşmaları yapılmıştır(Düstur, III. Tertip, VI, 127, 129; Soysal, 1989: 77).
18	Aralık	1923:	İstanbul'da Macaristan ile saadet ve refah, barış, selâmet ve dayanışma antlaşmaları yapılmıştır(Düstur, III. Tertip, V, 334; Soysal, 1989: 78).

- 1924 -

- 23 Şubat 1924:** M. Kemal Paşa, Meclis'in açılmasının yaklaşması üzerine alınan kararları uygulamaya koymak üzere İzmir'den Ankara'ya döndü(Ayaşlı, 1994: 37).
- Mart 1924:** İngilizler Hilâfetin ilga edildiğini öğrenince "Türkiye bastığı dalı kendi kesti" değerlendirmesinde bulundular. Fransa ise Hilâfet müessesesinin kaldırılmasını oldukça sevinçle karşıladı. Fransa, Türkiye'den "laik ülke" olarak bahsetmekteydi. Karar, Amerika ve Rusya tarafından memnuniyet verici olarak kabul edildi. İtalya'nın ise Müslüman tebaasının hatırı için gerekirse Halifeyi ülkesinde barındırmayı kabulleneceğini bildirdi(Kürkçüoğlu, 1978: 306; Riggs, 1924: 2-3). Türkiye, Federal Almanya arasında Ankara'da Dostluk Antlaşması imzalandı(Türkiye 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 38).
- 4 Mart 1924:** Halife Abdülmecid, ailesi ve yakınlarıyla birlikte sınır dışı edildi. "Hal' edilmiş Halife Abdülmecid, sabah Dolmabahçe sarayından Çatalca'ya akşam üzeri de oradan Simplon Ekspresiyle sınır dışına, İsviçre'ye sevk edildi". (Tevhîd-i Efkâr, 5 Mart 1924; Hâkimiyet-i Milliye, 5 Mart 1924; Vatan, 5 Mart 1924).
- 8 Mart 1924:** İngilizlerin Hilafet yorumu şöyle oldu: "Hilâfeti kaldırmakla... Musul meselesinde, biz İngilizleri yumuşatmak için Pan-İslâmizmin öldüğünü, dolayısıyla İngiltere'nin, Müslüman sömürgelerinde gelecekte bir sıkıntıya düşmekten endişe etmesi için bir sebep kalmadığını anlatmak istiyorlar"(Özcan, 1995: s. 25-26).
- 16 Mart 1924:** İtalya San-Remo'da ikamet etmekte olan ve Halife ve Han unvanlarını kullanmakta olan Vahideddin, Fas(Maroc) sultanına, savaş sürecinde olan gelişmeleri ve Türkiye'deki cereyan eden süreci açıklayan 12 maddelik bir yazı gönderdi ve M. Kemal Paşa ve arkadaşlarını suçladı(Eş-Şa'buni, 1991-1992: 277-280).
- 5 Nisan 1924:** Trablus(Libya) basınında konu yankı bulmuş ve Libya Müslümanları, Hilâfetin ilgası üzerine, şaşkınlık içerisinde halkı mescitlere toplanmaya davet etmişler ve onları Anadolu'daki ihtilalden bahsederek, Ankara'da Osmanlı Hilâfeti'nin devamını savunanlar olduğunu belirtmişler ve TBMM'ne bir protesto telgrafı çekerek tepki göstermişlerdir.(Eş-Şa'buni, 1991-1992: 274).
- 12 Mayıs 1924:** Antalya'daki Cezayir Arapları, terkedilmiş Ermeni mallarına nakledildiler(B. C. A., F. Kod. 272.. 0. 0. 12).
- 14 Mayıs 1924:** İstanbul'da toplanan Musul Konferansı'na katılan İngiliz heyetinin masrafları Türk Hükümeti tarafından karşılandı(B. C. A., S. 524, Dos. 402-1).
- 19 Mayıs 1924:** İstanbul Konferansı başladı. Türkiye ile Irak arasındaki sınır meselesinin halli için İngiltere ile görüşmeler yapıldı. (Armaoğlu, 1991: 322; Gönübol-Sar, 1990: 64).
- 31 Mayıs 1924:** Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında Ankara'da Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983, 414; www.kronolojisi. gen. tr/, 2005; 80 yıl kronolojisi, 2004: 39).

- 30 Haziran 1924:** Milletler Cemiyeti, Irak'ta incelemede bulunmak ve Musul halkının görüşlerine başvurmak üzere bir soruşturma komisyonu kurarak komisyon başkanlığına da eski Macar başbakanlarından Kont Teleki getirmişti(Vakit, 3 Nisan 1925).
- 5 Haziran 1924:** İstanbul Konferansı sona erdi(Armaoğlu, 1994: 22).
- 6 Haziran 1924:** İstanbul'da Papa Eftim'in teşebbüsü ile fener Patrikhanesi dışında Türk Ortodokslarının Panaiye Kilisesinde Kongre yapması ve "Müstakil İstanbul Türk Ortodoks Kilisesi" teşkil kararı olarak Papa Eftim'i bu kilisenin başkanlığına getirmeleri(Kocatürk, 1983: 414).
- 16 Haziran 1924:** Alman elçisi Hem Nadolni'nin Çankaya'da itimatnamesini takdim etti. (Kocatürk, 1983: 415).
- 25 Haziran 1924:** Polonya Elçisi Knoli Romain'in Çankaya'da itimatnamesini takdim etti(Kocatürk, 1983: 415).
- 12 Ağustos 1924:** Berlin Elçisi Kemalettin Sami Paşa, Ankara'ya geldi ve Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi(Kocatürk, 1983: 416).
- 16 Ağustos 1924:** Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında Ankara'da Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 416).
- 20 Ağustos 1924:** Kemalettin Sami Paşa, Berlin Büyükelçiliği'ne atandı(Kocatürk, 1983: 416).
- 1 Eylül 1924:** Lozan Antlaşması gereğince Türkiye ile Irak arasındaki sınır tayini ihtilafı Milletler Cemiyeti Meclisi'ne verilmiş olduğundan söz konusu mecliste Irak hududunun tespiti için de Milletler Cemiyeti Meclisi'nde yapılacak görüşmelere TBMM Reisi Fethi Bey, bir kararname ile baş delege olarak tayin edildi(B. C. A., S. 849).
- 3 Eylül 1924:** Irak hududunun tespiti için Milletler Cemiyeti Meclisi'nde yapılacak görüşmelere Müşavirlik olarak Hariciye Hukuk Müşaviri Münir, Umur-ı Siyasiye Müdürü Salih ve Erkân-ı Harbiye Kaymakamı İshak Avni; Kâtipliklere ise Hukuk Müşavir Muavini Hüseyin Avni ve Hariciye Şifre Kalemi'nden Suat Tevfik tayin edildi(B. C. A., S. 853).
- 20 Eylül 1924:** Milletler Cemiyeti, Musul meselesini görüşmeye başladı(Gönlübol-Sar, 1990: 75).
- 28 Eylül 1924:** Türkiye ile İspanya arasında Ankara'da Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 420).
- 9 Ekim 1924:** İngilizler verdikleri bir ultimatomda, Türk kuvvetleri 48 saat içinde İngilizler tarafından kabul edilen sınır hattı gerisine çekilmezlerse zora başvuracaklarını bildirdiler. Bunun üzerine Türkiye geçici bir sınır hattının tespiti için Milletler Cemiyeti Meclisine başvurdu(Gönlübol- Sar, 1990: 66).
- 11 Ekim 1924:** Türkiye Çekoslovakya Dostluk Antlaşması Ankara'da imzalandı(www. kronoloji. gen. tr, 2005).
- 28 Ekim 1924:** Musul Meselesini soruşturma Komisyonu, çalışmalarını sürdürdüğü sırada İngilizlerin saldırgan tavırları ve kuzeye doğru yeni toprakları işgal etmesi, kanlı olayların meydana gelmesine sebep oldu. Bunun üzerine Milletler Cemiyeti Konseyi, bir sınır tarifi yaparak "Brüksel Hattı" ismiyle ve geçici mahiyette bir Türk-İrak sınırı tespit etti(Öke, 1991: 76; Kürkçüoğlu, 1978: 295).
- 29 Ekim 1924:** Brüksel'de olağanüstü bir toplantı yapan Milletler Cemiyeti Meclisi geçici sınır hattını tespit etti ve taraflardan bu hatta

- riayet etmelerini istedi(Gönlübol-Sar, 1990: 65; Türkler Makale Ansiklopedisi, 2002: 585).
- Lozan antlaşmasının kesinlik kazandığı andan itibaren Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti ile resmen ilişki kurmuştur. Türkiye, Milletler Cemiyetine karşı güvenini belirtmiş ve bu güvenin uygunluğunu, gözleyeceği adil kararlarını sağlayacağını ümit etmiştir(M. M. Tutanak Dergisi, D. II, X, 1924, 1).
- 20 Kasım 1924:** Avusturya Elçisi August'un Çankaya'da itimatnamesini takdim merasimi yapıldı ve Elçinin konuşmasına Mustafa Kemal Paşa, bir cevap konuşması yaptı(Kocatürk, 1983: 425).
- 25 Kasım 1924:** Mustafa Kemal Paşa, "Maten" gazetesini yazarı Madam Titaniya'ya "Türkiye-Fransa ilişkileri ve Hilafetin kaldırılması" hakkında bir demeç verdi(Kocatürk, 1983: 426).
- 1 Aralık 1924:** Türkiye ile Entonya arasında dostluk Antlaşması imzalandı(www. kronoloji. gen. tr, 2005; Kocatürk, 1983: 426).
- 9 Aralık 1924:** Türkiye-Finlandiya Dostluk Antlaşması imzalandı(www. kronoloji. gen. tr, 2005; Kocatürk, 1983: 426).
- 17 Aralık 1924:** İstanbul'dan Ankara'ya oradan da Musul bölgesine gideceği anlaşılan Musul Tahkikat Komisyonu'nun, Türkiye'de bulunduğu müddetçe Hükümet hesabına misafir edilmeleri münasip görüldü, bütün barınma masrafları ve yol ücretleri için bir kararname ile hususi ödenek tahsis edildi(B. C. A., S. 1282).
- 1925 -**
- 1 Ocak 1925:** Türkiye, Lozan Barış Antlaşması uyarınca gümrük vergilerini uygulamaya koydu(Türkiye 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 42).
- 9 Ocak 1925:** Mustafa Kemal Paşa'nın Konya'da Musul Tetkik Heyeti'ni kabul etti ve görüştü(Kocatürk, 1983: 428).
- 26 Ocak 1925:** Musul'a giden Milletler Cemiyeti Murahhas Heyeti refakatindeki Türk heyetinin İngilizlerden saygısızlık gördü. İngilizlerin bu saygısızlıkları hakkında Rize milletvekili Ekrem, Meclise bir önerge verdi(B. C. A., Dos. 6496).
- 31 Ocak 1925:** Türkiye ile Danimarka arasında Ankara'da Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 428).
- 8 Mart 1925:** Amerika Birleşik Devletleri, Dr. Pacard vasıtasıyla Kürt ve Asuriler arasında Türkiye aleyhine faaliyet göstermekteydi(B. C. A., S. 4269, Dos. 437/20).
- 12 Mart 1925:** Musul Meselesi, güney hududu ihtilafı ve Şeyh Said hadisesinin sonuçlandırılmasına kadar, işlemiş oldukları suçlardan dolayı güney hududundaki aşiret fertleri için açılmış olan soruşturmalar hükümet tarafından başlatıldı(B. C. A., S. 1596, Dos. 30-29).
- 16 Mart 1925:** İtalya Büyük Elçisi Montogno Giulio Cesare, Çankaya'da itimatnamesini takdim etti(Kocatürk, 1983: 431).
- 30 Mart 1925:** İngiliz elçisi Ronald Lindsay, itimatnamesini takdim merasimi yapıldı ve Mustafa Kemal Paşa'nın Elçinin konuşmasına cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 423).
- 30 Mart 1925:** Alman Büyük Elçisi Nodolsay Rudolf, Çankaya'da itimatnamesini takdim etti(Kocatürk, 1983: 434).
- İngilizler, Irak'taki aşiret reislerine suikastlar düzenlediler ve

			Poski Aşireti reisi bu suikastlarda öldürüldü(B. C. A., S. 4253, Dos. 436/9).
5	Mayıs	1925:	Yunanistan'daki Ermeni Komitacıları tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya Suikast hazırlamakla görevlendirilen Manak Monokya, Ankara'da idam edildi(Kocatürk, 1983: 435).
18	Mayıs	1925:	Mısır Elçisi Muhammet Heddaya Paşa, Çankaya'da itimatnamesini takdim etti(Kocatürk, 1983: 436).
1	Haziran	1925:	Ahmet Ferit (Tek) Bey, Türkiye Cumhuriyeti'nin Londra elçiliğine kabul edildi(Kocatürk, 1983: 437).
1	Temmuz	1925:	Paris'te Osmanlı borçlarının ödenme şekliyle ilgili Lozan anlaşması gereğince kurulan Komisyon, çalışmalarına başladı(Kocatürk, 1983: 437).
16	Temmuz	1925:	Milletler Cemiyeti Soruşturma Komisyonunun hazırladığı Musul meselesi raporunu Cemiyet Meclisi'ne sundu(Soysal, I, 1989: 304; Yurdakul, 1975: 36-37).
3	Ağustos	1925:	İspanya Elçisi Vest Juan Servet, Çankaya'da itimatnamesini takdim etti(Kocatürk, 1983: 437).
15	Ağustos	1925:	Kayseride tayyere ve motor fabrikası kurulması için Junkers firmasıyla antlaşma imzalandı(Kocatürk, 1983, 426; www.kronoloji. gen. tr, 2005).
	Eylül	1925:	Milletler Cemiyeti Soruşturma Komisyonu, raporunu Milletler Cemiyeti Meclisine sundu. Komisyon raporunda Musul halkının hiçbir tarafa katılmaksızın bağımsız kalmak istediğini bildirdi. (Gönlübol-Sar, 1990: 66).
19	Eylül	1925:	Türkiye'nin, Milletler Cemiyeti Soruşturma Komisyonunun hazırladığı Musul meselesi raporuna itiraz etmesi üzerine, Konsey, La Haye Adalet Divanı'ndan görüş istedi(Soysal, I, 1989: 304; Yurdakul, 1975: 36-37). Türkiye-İsviçre arasında Cenevre'de Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 442; www.kronolojisi. gen. tr, 2005).
26	Eylül	1925:	Türkiye ile Yunanistan arasında Atina'da Kliring Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 442; Türkiye 80 Yıl Kronoloji, 2004: 43).
18	Ekim	1925:	Bulgaristan'la Dostluk ve İyi Komşuluk Antlaşmalarını imzalandı (Kocatürk, 1983: 426; Türkiye 80 yıl kronoloji, 2004: 43).
3	Kasım	1925:	İtalya Elçisi Orisini Barani'nin Çankaya'da itimatnamesi takdim merasimi yapıldı ve Mustafa Kemal Paşa, Elçinin söylevini cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 446).
6	Kasım	1925:	Memduh Şevket (Esendal) Bey, Tahran Büyükelçiliğine tayin edildi(Kocatürk, 1983: 447).
11	Kasım	1925:	Fransızlarla yapılan Ankara Antlaşması'nın 13. maddesi ahkâmına aykırı olarak sınır güneyinde, Suriye'de ikamet edip, kuzeyde, Türkiye'de arazisi olanlardan 1920-1921 yıllarında Türkiye hükümetince vergi alınmış olmasına mukabele-bilmisil Fransız memurları tarafından da Türkiye tarafında ikamet edip ve Suriye'de arazisi bulunan Türk tebaasından defaten üç senelik vergi istenildi. (B. C. A., S. 1378, Dos. 438-5).
8	Aralık	1925:	Milletler Cemiyeti Meclisi, Türkiye'nin karşı çıkmasına rağmen, Musul meselesi konusunda Divan'ın kararını kabul ettiğini açıkladı(Soysal, I, 1989: 304; Yurdakul, 1975: 36-37).

- 16 Aralık 1925:** Milletler Cemiyeti Meclisi, Soruşturma Komisyonu Raporu'nu kabul ederek, Brüksel Hattı'nın güneyindeki toprakların Irak'a bırakılması ve Türk-İrak sürekli sınırı olarak kabul eden kararı aldı. Türkiye, Milletler Cemiyeti kararına büyük tepki gösterdi(Soysal, I, 1989: 304; Yurdakul, 1975: 36-37; Kocatürk, 1983: 449; Türkiye 80 yıl kronolojisi, 2004: 449).
- 17 Aralık 1925:** Türkiye, Paris'te, Sovyetler ile dostluk ve iyi komşuluk antlaşmaları imzalandı(Armaoğlu, 1991: 91; Gönlübol-Sar, 1990: 49; www. geocities. com/almanak. Türkiye, 2005).
- 1926 -**
- 21 Ocak 1926:** İstanbul'da yaşayan Amerikalıların, Amerikan Senatosuna, Lozan Antlaşması'nın tasdikini isteyen bir mektup gönderdi(Kocatürk, 1983: 440).
- 30 Ocak 1926:** Türkiye ile Şili arasında Roma'da, Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 450).
- 16 Şubat 1926:** Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Fransa'nın Suriye Yüksek Komiseri Henri de Kouvenel'i kabul etti(Kocatürk, 1983: 451).
- 18 Şubat 1926:** Fransa ile sınır tanzim antlaşması yapıldı(B. C. A., S. 3656). Türkiye ve Fransa görüşmelerinde Dostluk ve İyi Komşuluk" sözleşmesi imzalandı(Sander, 2003: 87; Armaoğlu, 1994: 323).
- 24 Şubat 1926:** Afgan Elçisi Gulam Geylani Han'ın Çankaya'da itimatnamesini takdim merasimi yapıldı ve Elçinin konuşmasına Mustafa Kemal Paşa, cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 451).
- 11 Mart 1926:** Türkiye ile Sovyet Rusya arasında Ankara'da Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 451).
- 17 Mart 1926:** İngiltere'nin Irak ve Musul'da, İtalya'nın da Balkanlarda izleyecekleri siyaset konusunda İngiltere ve İtalya, Rapollo'da anlaşılabilir(B. C. A., Dos. 1139/40).
- 22 Nisan 1926:** İran ile dostluk ve iyi komşuluk antlaşmalarını imzalandı.
- 13-19 Mayıs 1926:** El-Ezher Rektörünün öncülüğünde bir grup ulema tarafından Kahire'de bir "Hilâfet Kongresi" yapıldı(Sékaly, 1926).
- 21 Mayıs 1926:** Musul Antlaşması kabul edildi(www. geocities. com/almamakTürkiye, 25. 5. 2005).
- 30 Mayıs 1926:** Suriye ve Lübnan üzerinde sahip olduğu yetkiye dayanarak Fransa'da, Fransa ve Türkiye ile Dostluk ve İyi Komşuluk Antlaşması imzalandı (Gönlübol-Sar, 1990: 82; Armaoğlu, 1994: 323 – 324).
Fransa ile sınır çizme çalışmalarına başlamak üzere bir sınır hattı yapıldı(B. C. A., S. 3656).
Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye arasında Ankara'da Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 455).
- 1 Haziran 1926:** Fransa ile Barış, Yardımlaşma ve İyi Komşuluk Antlaşması yapıldı. Antlaşmanın 7. Maddesine göre Hatay bölgesi için kurulan özel rejim daima göz önünde bulundurulacaktı(B. C. A., S. 3656, F. Kod. 30. 18. 1. 1).
- 5 Haziran 1926:** Milletler Cemiyeti'nin Musul Meselesi Kararı, Türkiye'de İngiltere'ye karşı bir savaş durumu meydana getirmiş olmasına ve Türkiye defalarca Musul konusundaki İngiliz oyunlarını kabul etmeyeceğini açıklamasına rağmen bu tavrında diremedi ve İngiliz yanlısı Milletler Cemiyeti kararına uymak mecburiyetinde kaldı ve Ankara Antlaşması ile Musul'u Irak'a istemeyerek de olsa terk etmeyi kabul etti. Antlaşma, TBMM

- tarafından 7 Haziran 1926 tarihinde onaylandı. Oylamaya 145 milletvekili katılmış, bunlardan 142'si kabul, 2'si red oyu kullandı, 1 milletvekili ise çekimser kaldı. Oylamaya katılmayan milletvekili sayısı ise 141'dir(TBMM Zabıt Cerideleri, D. II, XXVI: 164-195).
- Ankara'da Türkiye-İngiltere-İrak arasında Musul Antlaşması imzalandı(Armaoğlu, 1994: 322-323; Sander, 2003: 90; Türkiye 80 yıl kronolojisi, 2004: 47).
- 7 Haziran 1926:** Türkiye, Irak Hükümeti ve üzerinde haiz olduğu salâhiyete dayanarak hareket eden İngiltere ile, Irak sınırları üzerinde tarafların özellikle güvenlik ve iyi komşuluk ilişkilerini sağlayacak bir biçimde, Musul Meselesi ve sınır hattı, barış, yardımlaşma ve iyi komşuluk antlaşması, imzalandı(B. C. A., S. 3666; B. C. A., S. 3666; Öke, 1991).
- 12 Haziran 1926:** Sancak Meclisi İskenderun'un Suriye Devleti içinde muhtar bir bölge olarak kalmasına karar verdi(Gönlübol-Sar, 1990: 426).
- 1 Temmuz 1926:** Türkiye, Uluslararası Cenevre Antlaşması'na katıldı(www.kronolojisi.gen.tr/index.php3, 2005).
- 2 Ağustos 1926:** Lotus isimli Fransız gemisi, Türk sularında Bozkurt adlı Türk gemisini batırdı. Çarpışma, uluslar arası bir davanın doğmasına sebep oldu(www.kronolojisi.gen.tr/index.php3 16/12/2005).
- 12 Eylül 1926:** Türklük mefkuresi ve Musul'un Türklere iadesi uğruna Musullu Nakipzade Mehmet Cemal de büyük mesai sarf etti. (B. C. A., S. 4104).
- 6 Ekim 1926:** Şerif Hüseyin tarafından el konulan Hicaz'daki Türklere ait mallar, İbn-i Suud tarafından iade edildi(B. C. A., S. 4260, Dos. 436A-3M).
- 1 Aralık 1926:** Türkiye ile Yunanistan arasında Atina'da Ahali Mübadelesi hakkında itilafname imzalandı(Armaoğlu, 1991: 326; Kocatürk, 1983: 463; Gönlübol-Sar, 1974: 57).
- 1927 -**
- 23 Haziran 1927:** Devletin genel politikasını ve bilhassa dış politikasını haleldar edebilecek bazı haberlerin, ehemmiyeti takdir edilmeyerek gazetelerde neşri esefle karşılandı, basının ehemmiyeti ve Türkiye'deki lüzumu takdir ve kanun dairesinde basın hürriyeti vurgulanmakla beraber bu günlerde Türk dış politikasına kötü tesir yapacak ve sırf bu sahaya ait bulunacak bazı haber ve yazıların geçici bir müddet için neşrine engel olmak üzere basılmadan önce sansüre tabi tutulması, meselenin acil ehemmiyetine mebni olarak uygun görüldü(B. C. A., Dos. 856).
- 24 Aralık 1927:** Başbakan İsmet İnönü, Fevzi Çakmak istemiyor bahanesi ile Bahriye Bakanlığını kaldırmış ve bütün silahlı kuvvetleri tek bir Milli Savunma Bakanlığı'na bağlayarak deniz kuvvetlerini ikinci plana atıldı(Büyüktuğrul: 631-632).
- 1928 -**
- 23 Ocak 1928:** Atatürk, Yugoslav Elçisi Y. Taditch'in güven mektubunu kabul etti ve Elçi'nin konuşmasına cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1999: 408)
- 29 Mart 1928:** Atatürk, Çankaya'da Yunan Elçisi Jean Papas ile Danimarka Elçisi Otto Carl Mohr'un güven mektuplarını kabul etti ve Elçilerin konuşmalarına cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1999: 409).

18	Mayıs	1928	Atatürk, Romanya Elçisi Filality'nin yinelenen güven mektubunu kabul etti(Kocatürk, 1999: 410)
19	Mayıs	1928	Atatürk, Belçika Elçisi Baron Louis Leclercq'in güven mektubunu kabul etti ve Elçinin konuşmasına cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1999: 410)
20	Mayıs	1928	Milletlerarası rakamların kabulüne dair kanun kabul edildi(Kocatürk, 1999: 410). Atatürk, Ankara'ya gelen Afganistan Kralı Emanullah Han ve Kraliçe Süreyya'yı istasyonda karşıladı. Atatürk, Afganistan Kralı Emanullah Han ve Kraliçe Süreyya ile beraber, T. B. M. M. 'ndeki görüşmeleri izledi ve İstiklal Madalyası takılışı merasiminde hazır bulundu.
21	Mayıs	1928	Atatürk, Afganistan Kralı Emanullah Han ve Kraliçe Süreyya ile beraber, öğleden sonra at yarışlarını izledi(Kocatürk, 1999: 410).
22	Mayıs	1928	Atatürk, Afganistan Kralı Emanullah Han ve Kraliçe Süreyya'nın akşam Atatürk şerefine ziyafetri(Kocatürk, 1999: 411).
27	Mayıs	1928	Atatürk, Afganistan Kralı Emanullah Han Ankara'dan ayrılırken, Hakimiyet-i Milliya gazetesine bir demeç verdi(Kocatürk, 1999: 411).
1	Kasım	1928	Latin harflerinden oluşan Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun, T. B. M. M. 'nden geçti(Kocatürk, 1999: 418).
27	Eylül	1928	Atatürk, Çankaya'da Fransız Büyükelçisi Charles de Chambrun'un güven mektubunu kabul etti ve Elçi'nin konuşmasına cevabi bir konuşma yaptı Kocatürk, 1999: 417).
21	Ekim	1928	Atatürk, Çankaya'da İran Elçisi Furugi Muhammed Ali'nin güven mektubunu kabul etti(Kocatürk, 1999: 417).
25	Ekim	1928	Atatürk, Çankaya'da Irak Elçisi Suphi Bey, Mısır Elçisi Ratıp Bey ve Polonya Elçisi Kazimierz Olszowsky'in güven mektuplarını kabul etti ve Elçilerin konuşmalarına cevabi bir konuşma yaptı (Kocatürk, 1999: 417).
11	Kasım	1928	Atatürk, Çankaya'da İsviçre Elçisi Martin Henri'nin güven mektubunu kabul etti (Kocatürk, 1999: 418).
19	Aralık	1928	Atatürk, Ankara'da İtalyan Dış İşleri Bakanlığı Müsteşarı Grandi'yi kabul etti(Kocatürk, 1999: 418).
			- 1929 -
1	Ocak	1929:	Fransızlar, Lübnan-ı Kebir, Şam, Halep Hükümetleri ismiyle birer müstakil devlete dönüşmüş olan Suriye idaresini, bu tarihten itibaren bir hükümet şeklinde birleştirdiler(B. C. A., Dos. 43810).
3	Şubat	1929:	Fransızların, Lübnan-ı Kebir, Şam, Halep Hükümetleri ismiyle birer müstakil devlete dönüşmüş olan Suriye idaresini, 1 Ocak 1929 tarihinden itibaren bir hükümet şeklinde birleştirdikleri ve bu dört devletin bugün ayrı ayrı gayet geniş bir adem-i merkezîyeye sahip birer vilâyet haline dönüştüğü, memurların masraflarının çokluğu halkın söylentilerini mucip olduğundan bu yeni teşkilâtta her dört hükümet içinde pek çok memurun

			açığa çıkarıldığı, maaş miktarlarının indirildiği, bir çok malül Arap zabitan ve efradının ihraç edilerek yerlerine Ermeni ve Hıristiyanlar kayıt edilmekte olduğu, Adana Mıntıka Kumandanlığı tarafından, Türk icra vekilleri heyeti başkanlığına bildirildi(B. C. A., Dos. 43810).
19 Nisan	1929		Atatürk, Çankaya'da İngiltere'nin eski Mısır Fevkalade Komiseri Lord Lloyd'u kabul etti (Kocatürk, 1999: 418).
6-10 Ekim	1929:		Dünya Barışı Derneğinin 6-10 Ekim 1929'da Atina'da yaptığı toplantıda, kongre başkanı eski Yunan Başbakanlarından Papanastasru, devamlı bir "Balkan Paktı" kurulması fikrini ortaya attı ve teklif bütün Balkan delegeleri tarafından kabul edildi(http://farabi.selcuk.edu.tr/suzep/tarih/ders_notlari/bahar_yariyili/bolum_13/bolum13.html).
7 Kasım	1929		Atatürk, Ankara'da İtalya eski Maliye Nazırı Kont Volpi'yi kabul etti (Kocatürk, 1999, 423).
25 Kasım	1929		Atatürk, Çankaya'da Alman biyografi yazarı Emil Ludwig'i kabul etti (Kocatürk, 1999: 423).
28 Aralık	1929		Atatürk, Çankaya'da Irak Elçisi Rauf Bey'in güven mektubunu kabul etti ve Elçinin konuşmasına cevabi bir konuşma yaptı (Kocatürk, 1999: 424).
			- 1930 -
3 Şubat	1930:		Türkiye ile Fransa arasında Paris'te Dostluk, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması imzalandı(Soysal, 1989: 393).
24 Şubat	1930:		Eski Afgan Kralı Amanullah Han, İstanbul'a geldi(Kocatürk, 1983: 498).
25 Şubat	1930:		Eski Afgan Kralı Amanullah Han, Ankara'ya geldi(Kocatürk, 1983: 498).
1 Mart	1930:		Türkiye ile Büyük Britanya arasında Ankara'da Ticaret ve Seyrisefain Sözleşmesi imzalandı(Kocatürk, 1983: 498).
12 Mart	1930:		Pempeo Aloisi, Çankaya'da itimatnamesini takdim merasiminde konuşmasına Mustafa Kemal Paşa, cevabi konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 500).
24 Mart	1930:		Macar Hariciye Nazırı Walko, Ankara'ya geldi ve Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi(Kocatürk, 1983: 498).
4 Nisan	1930:		Türkiye ile İspanya arasında Ankara'da Uzlaştırma, Yargı, Çözüm ve Hakemlik Antlaşması imzalandı(Soysal, 1989: 668).
19 Nisan	1930:		Japon Elçisi Yosida, Çankaya'da itimatnamesini takdim merasiminde, elçinin konuşmasına Mustafa Kemal Paşa, cevabi konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 500).
21 Mayıs	1930:		Türkiye ile Federal Almanya arasında Ankara'da Ticaret ve Seyrisefain sözleşmesi imzalandı(T. B. M. M. 'de onaylanması; 7 Haziran 1930). (Kocatürk, 1983: 501).
			Türkiye ile Macaristan arasında Ticaret Antlaşması imzalandı(www.kronoloji.gen.tr /index.php3. 21 Aralık 2005).
27 Mayıs	1930:		Türkiye ile Bulgaristan arasında Ankara'da Ticaret ve Seyrisefain sözleşmesi imzalandı(Kocatürk, 1983: 500).
31 Mayıs	1930:		Türkiye ile Danimarka arasında Ankara'da, İkamet, Ticaret ve Seyrisefain sözleşmesi imzalandı(T. B. M. M. 'de onaylanması; 8 Haziran 1931). (Kocatürk, 1983: 500; Soysal, 2000: 669).
10 Haziran	1930:		Türkiye ile Yunanistan arasında Ankara'da Lozan ve Atina'da

			imzalanın itilafnamelerin tatbikatından mütevellit meselelerin halli hakkında Antlaşma imzalandı(T. B. M. M. 'de onaylanması; 17 Haziran 1930)(Kocatürk, 1983: 502; Soysal, 1989: 66).
			Türkiye-Yunanistan arasında Ahali Mübadelesi Antlaşması imzalandı(http://www.geocities.com/almanakturkiye/25 Aralık 2005).
22	Haziran	1930:	Türkiye ile Avusturya arasında Ticaret ve Hukuk Antlaşması imzalandı(www.kronoloji.gen.tr/index.php3 21 Aralık 2005).
22	Ağustos	1930:	Türkiye ile Çekoslovakya arasında Prag'da Suçluların İadesi ve Ceza İşlemlerinde Adli Yardım antlaşması imzalandı(T. B. M. M. 'de onaylanması; 2 Temmuz 1932)(Kocatürk, 1983: 505).
27	Ağustos	1930:	Türkiye'de çok partili hayata geçiş için ikinci defa bir adım atılmış olması, Fransız basınında(Le Petit Parisien), "Türk Politikası Yeni Bir Döneme giriyor" şeklinde ifade edildi(B. C. A., Dos. 85107M).
17	Eylül	1930:	Türkiye-Litvanya arasında Dostluk Anlaşması imzalandı(www.kronoloji.gen.tr/index.php3 , 22 Aralık2005).
5-6	Ekim	1930:	Türkiye'nin de iştirak ettiği Birinci Balkan Konferansı, Atina'da toplandı(Kocatürk, 1983: 508; Armaoğlu, 1991: 338; Gönübol, 1974: 207).
11	Ekim	1930:	Türkiye ile Japonya arasında Ankara'da Ticaret ve Seyrisefain antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 509)
15	Ekim	1930:	İlk Balkan Konferansı, bütün Balkan Devletleri'nin katılımıyla Atina'da yapıldı. Toplantıda alınan kararların 2. Maddesine göre "Bir Balkan Paktı" hazırlamak; bu pakt içinde savaşın yasaklanması, uyuşmazlıkların barış yoluyla çözülmesi ve bir tecavüz halinde karşılıklı yardımda bulunması hakkında hükümler bulunacaktı. (http://farabi.selcuk.edu.tr/suzep/tarih/ders_notlari/bahar_yariyili/bolum_13/bolum13.html).
26	Ekim	1930:	Yunan Başvekili Venezelos, İstanbul'a geldi ve Ankara'ya hareket etti(Kocatürk, 1983: 509).
27	Ekim	1930:	Venezilos, Ankara'ya geldi ve Mustafa Kemal Paşa ile görüştü(Kocatürk, 1983: 509; Gönübol, 1974: 73).
28	Ekim	1930:	Macar Başvekili K. Bethlen, Ankara'ya geldi ve Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi(Kocatürk, 1983: 509).
30	Ekim	1930:	Türkiye ile Yunanistan arasında Ankara'da İkamet ve Seyrisefain Sözleşmesi; Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakem Antlaşması ve Deniz Kuvvetlerinin tahdidi hakkında protokol imzalandı(Armaoğlu, 1994: 327; Kocatürk, 1983: 509; Gönübol, 1974: 3; Soysal, 1989: 401).
13	Aralık	1930:	Türkiye ile İsviçre arasında Ankara Ticaret ve İkamet sözleşmesi imzalandı(Kocatürk, 1983: 512).
			- 1931 -
17	Ocak	1931:	Türkiye ile Çekoslovakya arasında Ticaret Antlaşması imzalandı(www.kronoloji.gen.tr/index.php3 , 19 Aralık 2005).
16	Mart	1931:	Türkiye ile Sovyet Rusya arasında Moskova'da Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması, imzalandı(Kocatürk, 1983: 520). Türkiye ile Norveç arasında İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması imzalandı (www.kronoloji.gen.tr/index.php3 , 19

			Aralık 20005).
17	Mart	1931:	Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında deniz kuvvetlerinin sınırlandırılmasına ilişkin protokol Ankara'da imzalandı(Soysal, 1989: 669). Türkiye ile Çekoslovakya arasında Yargısal Çözüm, Hakemlik ve Uzlaştırma Antlaşması, Ankara'da imzalandı(Soysal, 1989: 669).
28	Mart	1931:	Afgan Elçisi Ahmet Han'ın ve İran Elçisi Mirza Sadık Han'ın, Çankaya'da itimatnamelerini takdim merasimleri yapıldı ve elçilerin konuşmalarına Mustafa Kemal Paşa, cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 521).
8	Nisan	1931:	Türkiye ile Belçika arasında, Ankara'da, Uzlaştırma, Hakemlik ve Yargı Yolu sözleşmesi imzalandı(Soysal, 1989: 392).
5	Temmuz	1931:	Brezilya Elçisi Pementel Brontos, Çankaya'da itimatnamelerini takdim merasimleri yapıldı ve elçilerin konuşmalarına Mustafa Kemal Paşa, cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 523).
30	Temmuz	1931:	Türkiye ile Belçika arasında Ankara'da, İkamet Sözleşmesi imzalandı(Kocatürk, 1983: 525).
23	Ağustos	1931:	Yunan Başbakanı Venezilos, İstanbul'a geldi ve Dolmabahçe sarayında Başvekil İsmet Paşa, Hariciye vekili Tevfik Rüştü Bey'le görüştü(Kocatürk, 1983: 525).
29	Ağustos	1931:	Türkiye ile Polonya arasında Ankara'da, Ticaret, Seyrisefain ve İkamet Sözleşmeleri imzalandı(Kocatürk, 1983: 526.)
5	Ekim	1931:	Türkiye Başbakanı İsmet Paşa ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras Yunanistan'ı ziyaret ettiler. Ziyaretleri Sırasında 1930 Türk-Yunan Dostluk Antlaşması, yürürlüğe konuldu(Armaoğlu, 1991: 327; Girgin, 1994: 133; Gönlübol, 1974: 74; www.gov.tr/YAYINLARIMIZ/belirligun/ekim/belirligun_ekim7. htm, 25 Aralık 2005).
20	Ekim	1931:	İkinci Balkan Konferansı, İstanbul'da başladı(Kocatürk, 1983: 527; Gönlübol, 1974: 107).
27	Ekim	1931:	Sovyet Hariciye Komiseri Litfinof, Ankara'da Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi(Kocatürk, 1983: 527).
28	Ekim	1931:	"Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında, Ankara'da, İkamet Sözleşmesi imzalandı(Kocatürk, 1983: 527; Soysal, 1989: 335).
28	Kasım	1931:	Türkiye ile İngiltere arasında Adli Müzaheret Sözleşmesi yapıldı.
2	Aralık	1931:	Bulgar Başbakanı Muşanof, Çankaya'da Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi(Kocatürk, 1983: 528).
7-17	Aralık	1931:	Filistin meselesinin İslâmî boyutuna dikkat çekmek maksadıyla Hacc Emin El-Hüseyni, Kudüs'te dört yüzden fazla temsilcinin katıldığı başarılı bir umumi İslâm Kongresi topladı. La Nation Arabe, Kongre'yi "İslâm'ın manevî ve sosyal Meclisi" ilan etti ve bunun yeni bir İslâmî uyanışa vesile olmasını diledi(Cleveland, 1991: 162-163).
25	Aralık	1931:	Kudüs'te toplanan İslâm kongresini müteakip eski Hindistan Umum Valisi ve eski İngiltere Dış İşleri Bakanı ve Yahudi asıllı Lord Reading'in, Yahudilerle temas etmek için Londra'dan Mısır yoluyla Filistin'e gitti. (B. C. A., Dos. 438A).
29-	Aralık	1931:	Eski Hindistan Umum Valisi ve eski İngiltere Dış İşleri Bakanı

- 30 ve Yahudi asıllı Lord Reading, onbir gün Filistin'de kaldı, önemli Yahudi şehirlerini ve Kolonilerini gezdi, her yerde Yahudi ileri gelenleriyle görüştü, Kudüs'te "Ajans-Siyonist"te yapılan resmî kabulde bir konuşma yaptı ve Türklerin aleyhinde söylenen konuşmayı da tasvipkâr bir şekilde dinledi (B. C. A., Dos. 438A).
- 1932 -
- 4 Ocak 1932: Türkiye ile İtalya hükümeti arasında Anadolu sahilleri ile Meis adası arasındaki ada ve adacıklar hakkında Ankara'da antlaşma imzalandı(Kocatürk, 1983: 529; Soysal, 1989: 670).
- 9 Ocak 1932: Türkiye ile Irak arasında Suçluların İadesi ve İkamet Sözleşmeleri imzalandı(Kocatürk, 1983: 529).
- 10 Ocak 1932: Türkiye ile Irak arasında Ankara'da Ticaret Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 529).
- 23 Ocak 1932: Türkiye ile İran arasında Uzlaştırma, Yargısal Çözüm ve Hakem anlaşması, Ankara'da, imzalandı(Soysal, 1989: 670; Gönülbol, 1974: 97; Armaoğlu, 1991: 332).
- 28 Ocak 1932: İstanbul'da Balkan Konferansı Konseyi'nin açılışı(Kocatürk, 1983: 530).
- Şubat 1932: Toplanan Silahsızlanma Konferansında, Sovyetlerin tam silahsızlanma üzerine ısrar ettiklerinde, tek destekleyen ülke Türkiye oldu(Armaoğlu, 1994: 336).
- 19 Şubat 1932: Türkiye ile İsveç arasında Cenevre'de, Uzlaştırma, Yargısal Çözüm ve Hakem Antlaşması imzalandı(Soysal, 1989: 670).
- 8 Mart 1932: Türkiye ile Danimarka arasında Uzlaştırma, Yargısal Çözüm ve Hakem Antlaşması Cenevre'de imzalandı(Soysal, 1989: 670).
- 20 Mart 1932: Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da, Habeşistan İmparatoru Haile Selasiye'nin mektubunu getiren Elçi Babjerande Zellake Asoudou'yu kabul etti ve elçinin konuşmasına cevabi konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 531).
- 16 Nisan 1932: Türkiye ile Hollanda arasında Uzlaştırma, Yargısal Çözüm ve Hakem Antlaşması, Cenevre'de imzalandı(Soysal, 1989: 670).
- 24 Nisan 1932: Başvekil İsmet Paşa, Tefik Rüştü Aras'la İstanbul'dan Rusya'ya hareket etti(Girgin, 1994: 133; Kocatürk, 1983: 532).
- 20 Mayıs 1932: Amerikan Büyük Elçisi General Sherrill ve Litvanya Elçisi Jurgis Battrusaitis, Çankaya'da itimatnamelerini takdim merasimlerini icrası ve elçilerin konuşmalarına Mustafa Kemal Paşa'nın cevabi konuşmaları(Kocatürk, 1983: 533).
- 22 Mayıs 1932: Başvekil İsmet Paşa ile Hariciye vekili Tefik Rüştü Bey, İstanbul'dan vapurla İtalya'ya hareket etti(Kocatürk, 1983: 533; Girgin, 1994: 133).
- 29 Mayıs 1932: Türkiye ile Macaristan arasında Ankara'da Suçluların İadesi ve Cezai İşlerde Adli Yardım Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 533).
- 12 Haziran 1932: Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Hicaz Umumi valisi Emir Faysal'ı kabul etti(Kocatürk, 1983: 534).
- 3 Temmuz 1932: Türkiye ile Fransa arasında Antakya'da askeri antlaşma imzalandı. Antlaşma uyarınca Türk askeri birlikleri 5 Temmuz'da Hatay'a girdi(www. kronoloji. gen. tr/indeks. php3, 20 Aralık 2005).
- 6 Temmuz 1932: Milletler Cemiyeti, Türkiye Cumhuriyeti'ni üyeliğe davet kararı aldı(Kocatürk, 1983: 533).

18	Temmuz	1932:	Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne üye oldu(Kocatürk, 1983: 536; Armaoğlu, 1994: 336).
25	Eylül	1932:	Amerika Genel Kurmay Başkanı Mac Arthur, İstanbul'a geldi(Kocatürk, 1983: 538).
27	Eylül	1932:	Mustafa Kemal Paşa, Dolmabahçe sarayında Amerikan Genelkurmay Başkanı Mac Arthur'u kabul etti ve görüştü(Kocatürk, 1983: 538; http://www.geocities.com/almanakturkiye/ 22 Aralık 2005).
23-26	Ekim	1932:	Üçüncü Balkan Konferansı toplandı(Gönlübol, 1974: 108; Armaoğlu, 1994: 338).
25	Ekim	1932:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da İtalyan Elçisi, Yugoslavya ve İspanya Elçilerinin itimatnamelerini kabulü ve elçilerin konuşmalarına cevabi konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 539).
27	Ekim	1932:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da İran Hariciye Nazırı Furugi Han'ı kabul etti(Kocatürk, 1983: 539).
30	Ekim	1932:	Türkiye'nin Tahran Büyükelçiliğinin istihbaratı olarak Irak, Suriye, Hicaz ve Doğu Ürdün hükümetleri arasında bir gümrük birliği yapmak için temas ve faaliyetler olduğu haberinin sıhhat derecesi resmî istek üzere Bağdat Elçiliği tarafından araştırıldı ve Başbakanlığa takdim edildi. (22/11/1932, B. C. A., Dos. 436105).
5	Kasım	1932:	Türkiye ile İran arasında Ankara'da Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 540; Soysal, 1989: 432; Gönlübol, 1974: 97).
- 1933 -			
8	Şubat	1933:	Mustafa Kemal Paşa, Dolmabahçe sarayında eski Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa, Berlin Elçisi Kemalettin Sami Paşa ve şair Abdülhak Hamit'i kabul etti(Kocatürk, 1983: 540).
14	Mart	1933:	Mustafa Kemal Paşa, Amerika Devlet Başkanı Roosevelt'e göreve başlaması münasebetiyle tebrik telgrafı gönderdi(Kocatürk, 1983: 545).
29	Mart	1933:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Amerika Büyük Elçisi Charles Sherrill'in veda ziyaretini kabul etti(Kocatürk, 1983: 545).
15	Nisan	1933:	Bulgar Elçisi Antanof'un Çankaya'da itimatnamesini takdim merasimi yapıldı ve Mustafa Kemal Paşa, Elçinin konuşmasına cevabi bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 545).
22	Nisan	1933:	Paris'te, Fransa ile Türkiye arasında Borç Sözleşmesi imzalandı(Sander, 2003: 87; Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 74).
14	Mayıs	1933:	Arnavutluk Elçisi Cavit Bey'in Çankaya'da itimatnamesini takdim merasimi ve elçinin konuşmasına Mustafa Kemal Paşa'nın cevabi konuşması(Kocatürk, 1983: 547).
19	Mayıs	1933:	Mustafa Kemal Paşa, Amerika Reiscumhuru Roosevelt'in Dünya Devletleri reislerine ve bu arada kendisine gönderdiği cihan barışı ile ilgili hitabesine cevap verdi(Kocatürk, 1983: 547).
1	Haziran	1933:	Türkiye ile İsviçre arasında Ankara'da Suçluların İadesi ve Cezai İşlerde Adli Yardım Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 547).

- 12 Haziran 1933: Londra'da Harciye Vekili Tevfik Rüştü Bey'in Başbakanlığında, İktisat Vekili Celâl Bayar ve Londra Elçisi Münir Bey'den oluşan Türk Heyeti'nin de katıldığı maliye, para ve iktisat konularında Dünya İktisat Kongresi başladı(Kocatürk, 1983: 548).
- 14 Haziran 1933: Polonya Elçisi Potocki'nin Çankaya'da İtimatnamesini takdim merasimi yapılması ve Elçinin söylevine Mustafa Kemal Paşa'nın cevabi konuşması(Kocatürk, 1983: 548).
- 16 Haziran 1933: Londra'da 12 Haziran 1933'de açılan Dünya İktisat Kongresi'nde Harciye vekili Tevfik Rüştü Bey bir konuşma yaptı(Kocatürk, 1983: 548).
- 3-4 Temmuz 1933: Dünya İktisat Konferansı sırasında "Tecavüzün Tarifi" konusunda Türkiye, Estonya, Letonya, Polonya, Çekoslovakya, Romanya, Sovyetler Birliği, İran ve Afganistan arasında antlaşma imzalandı. Bu anlaşmaların maksadı muhtemel bir tecavüz olayı karşısında gerçek mütecavizi ortaya çıkarmak ve dolayısıyla bu devletleri içine alan yeni bir grup teşkil etmektir(Gönlübol-Sar, 1974: 115, 118; Soysal, I, 2000: 435, 437).
- 12 Temmuz 1933: Roma'da Musolini ile Tevfik Rüştü Bey arasında Türk-İtalyan ilişkileri hakkında bir görüşme yapıldı(Kocatürk, 1983: 549).
- 27 Temmuz 1933: Mustafa Kemal Paşa, Dolmabahçe'de eski Afgan Kralı Amanullah'la görüştü(<http://krnoloji.gen.tr/index.php3,01.12.2005>).
- 28 Temmuz 1933: Türkiye ile Fransa arasında Paris'te Ticaret Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 549).
- 1 Ağustos 1933: Türkiye ile Macaristan arasında Ankara'da Ticaret Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 550).
- 11 Ağustos 1933: Türkiye ile Almanya Arasında Berlin'de Ticaret Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 550).
- 26 Ağustos 1933: Tevfik Rüştü'nün, Milletler Cemiyeti'nin 1932'deki toplantısında Suriyelilerin istiklâli temennileri hakkındaki konuşmaları üzerine, Feth'ül-Arap gazetesinin sahibinin kardeşi olan Doktor Şeyhert, Kemal Atatürk'e bir çok Suriye vatanperverlerinin imzasını taşıyan bir mektup gönderdi. (B. C. A., Dos. 438277).
- 11 Eylül 1933: Yunan Başbakanı Çaldoris, Hariciye Nazırı Maksimos ve İktisat Nazırı Pesmazoğlu Ankara'ya geldiler ve Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildiler((Kocatürk, 1983: 551).
- 14 Eylül 1933: Türkiye ve Yunanistan 14 Eylül'de "Samimi Antlaşma Paketi"ni imzaladılar. Antlaşma 10 yıl için yapıldı(Armaoğlu, 1994: 338; Gönlübol-Sar, 1990: 98; http://farabi.selcuk.edu.tr/suzep/tarih/ders_notlari/bahar_yariyili/bolum_13/bolum13.html).
- 19 Eylül 1933: Başbakan İsmet Paşa ve Hariciye vekili Tevfik Rüştü Bey, Sofya'ya gitmek üzere İstanbul'dan hareket etti(Kocatürk, 1983: 551).
- 20 Eylül 1933: Bulgaristan'ın Balkan Antantı'na girmesini tehlikeye sokabilecek olan endişeleri önlemek amacıyla Başvekil İsmet Paşa ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras Sofya'yı ziyaret

ettiler(Gönlübol- Sar, 1974: 109).

- 21 Eylül 1933: Sofya'da İsmet Paşa ve Tefik Rüşti Bey, Bulgar Kralı Baris tarafından kabul edildiler(Kocatürk, 1983: 551).
- 24 Eylül 1933: 1929 Türk-Bulgar Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşmasının 5 sene uzatılması hakkında Varna'da protokol imzalandı(Kocatürk, 1983: 551).
- 25 Eylül 1933: Eski Yunan Başkanı Venizelos ve eşi, İsmet Paşa'nın hususi misafiri olarak İstanbul'a geldi ve rıhtımda İsmet Paşa tarafından karşılandı(Kocatürk, 1983: 552).
- 26 Eylül 1933: Venizelos, Dolmabahçe Sarayı'nda Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi ve görüştü(Kocatürk, 1983: 553; <http://kronoloji.gen.tr/index.php3,01.12.2005>).
- 4 Ekim 1933: Mustafa Kemal Paşa, Dolmabahçe'de Yugoslavya Kralı I. Aleksandr ile Kraliçeyi kabul etti(<http://kronoloji.gen.tr/index.php3,01.12.2005>).
- 15 Ekim 1933: Romanya Hariciye vekili Titulesco, Ankara'ya geldi ve Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi(Kocatürk, 1983: 552).
- 16 Ekim 1933: Amerika Elcisi Robert Pect Skinner ve Japonya Elcisi Vikant Kintoma Mushkoji'nin Çankaya'da itimatnamelerini takdim merasimleri ve Elçilerin konuşmalarına Mustafa Kemal Paşa'nın cevabi konuşmaları(Kocatürk, 1983: 552).
- 17 Ekim 1933: Fransız Elcisi Kammener, Meksika Elcisi Genaro Estroda, Avusturya Elcisi Buchberger'in Çankaya'da itimatnamelerini takdim merasimleri ve Elçilerin konuşmalarına Mustafa Kemal Paşa'nın cevabi konuşmaları(Kocatürk, 1983: 553).
Türkiye ile Romanya arasında Dostluk, Saldırmazlık, Hakem ve Uzlaştırma Antlaşması imzalanmıştır(Armaoğlu, 1994: 339; Türkiye Cumhuriyeti 80 yıl Kronolojisi, 2004: 74; Soysal, 1989: 445).
- 22 Ekim 1933: Türkiye ile Macaristan Tarafsızlık Antlaşması'nın 5 sene uzatılması hakkında Protokol, Ankara'da kabul edildi(Kocatürk, 1983: 553).
- 27 Ekim 1933: Vorosilof başkanlığında Sovyet Heyeti, Ankara'ya geldi ve Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi(Kocatürk, 1983: 553).
- 30 Ekim 1933: Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi'nde Macar Heyeti'ni kabul etti(Kocatürk, 1983: 554).
- 26 Kasım 1933: Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Macar Elçisi Tahi'yi kabul etti(Kocatürk, 1983: 555).
- 27 Kasım 1933: Türk Dışişleri Bakanının Belgrat'ı ziyaret sırasında Türkiye ile Yugoslavya arasında Dostluk, Saldırmazlık, Saldırmazlık, Hakem ve Uzlaştırma Antlaşması imzalanmıştır(Armaoğlu, 1994: 339; Soysal, 1989: 450).
- 9 Aralık 1933: Türkiye ile Yunanistan arasında Ankara'da Türk-Rum Ahali Mübadelesi Muhtelif Komisyon'un kaldırılmasına dair Antlaşma imzalandı(Kocatürk, 1983: 556).
- 21 Aralık 1933: Türkiye ile Bulgaristan arasında Ankara'da Ticaret Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 556).

- 1934 -

9	Ocak	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Macar elçisi Michel Yungert Arnöthy'nin itimatnamesini, Romen Elçisi B. Jean P. Carp'ın veda mektubunu kabul etti(Kocatürk, 1983: 557).
9	Şubat	1934:	Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında Balkan Antlaşması(Antantı) imzalandı. (Sander, 2003: 93; Armaoğlu, 1994: 339; Gönlübol-Sar, 1990: 100).
15	Şubat	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da İngiltere Elçisi Percy Loreine'in itimatnamesini kabul etti(Kocatürk, 1983: 558).
19	Şubat	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Yong Şiyeh başkanlığında Çin Askeri Heyeti'ni kabul etti(Kocatürk, 1983: 558).
26	Şubat	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Romanya Elçisi Edmand Ciuntu ve Afgan Elçisini kabul etti(Kocatürk, 1983: 558).
6	Mart	1934:	Balkan Antantı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylandı(Kocatürk, 1983: 559).
12	Mart	1934:	Türkiye ve Yunanistan 14 Eylül 1933'de imzaladığı "Samimi Antlaşma Paktı" yürürlüğe girdi(http://farabi.selcuk.edu.tr/suzep/tarih/ders_notlari/bahar_yariyili/bolum_13/bolum13.html).
24	Mart	1934:	Danimarka Elçisi Axel Noergaord, Çankaya'da itimatnamesi takdim etti(Kocatürk, 1983: 559).
31	Mart	1934:	Fethi Okyar Bey, Londra Büyükelçiliği'ne atandı(Kocatürk, 1983: 559).
19	Nisan	1934:	Ortadoğu'da Arap topraklarının birleştirilmesi ve Arap imparatorluğu kurulması faaliyetleri başladı(B. C. A., Dos. 438A9).
4	Nisan	1934:	Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Cumhuriyeti arasında Ankara'da Dostluk Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 560). Türkiye ile İtalya arasında Ankara'da Ticaret Antlaşması imzalanması(Kocatürk, 1983: 560).
19	Nisan	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Yugoslav Hariciye Nazırı Yevtiç'i kabul etti(Kocatürk, 1983: 561).
5	Mayıs	1934:	Solotaf Başkanlığındaki Rus Sanayi Heyeti, Ankara'ya geldi(Kocatürk, 1983: 562).
7	Mayıs	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Yunan Harbiye Nazırı General Kondilis ile Yunan Genelkurmay Başkanını kabul etti(Kocatürk, 1983: 562).
13	Mayıs	1934:	İtalya devleti adına Mösyö Lojacono ile, Umumi Kâtip Numan Menemencioğlu arasında görüşmeler yapıldı.
2	Haziran	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Irak Elçisi Naci Cevdet'in itimatnamesini kabul etti(Kocatürk, 1983: 562).
5	Haziran	1934:	Balkan Antantı çerçevesinde tanzim olunan Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya ve Türkiye Cumhuriyeti ile Romanya arasındaki mukaveleler, Cenevre'de imzalandı(Kocatürk, 1983: 563).
6	Haziran	1934:	Türkiye ile Yugoslavya arasında Suçluların İadesi Antlaşması yapıldı(Kocatürk, 1983: 563).
25	Haziran	1934:	Görevi sona eren Sovyet Elçisi Suriç, Ankara'dan ayrıldı(Kocatürk, 1983: 565).
6	Ağustos	1934:	Brezilya Elçisi Noscimento, Çankaya'da itimatnamesini takdim etti(Kocatürk, 1983: 567).

23	Ağustos	1934:	Fahrettin (Altay) Paşa Başkanlığında bir askeri heyet, Rus ordusu manevralarını izlemek üzere Rusya'ya gitti(Kocatürk, 1983: 567).
10	Eylül	1934:	Vasıf Çınar, Moskova Büyükelçiliğine atandı(Kocatürk, 1983: 568).
17	Eylül	1934:	Türkiye, Milletler Cemiyeti Konseyi üyeliğine seçildi(Kocatürk, 1983: 568; Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 81).
23	Eylül	1934:	Türkiye ile Hollanda arasında, Ankara'da Ticaret Sözleşmesi imzalandı(Kocatürk, 1983: 568).
27	Ekim	1934:	Türk dış politikasına yazıları dokunan mecmua ve gazetelerin Türkiye'ye sokulması yasaklandı. (B. C. A., S. 2/1482, Dos. 86-160).
2	Ekim	1934:	İsviçre Veliahdı Prens Gustau Adolf ile eşi Luiz ve kızı Prenses İngrit, İstanbul'a geldi(Kocatürk, 1983: 568).
6	Ekim	1934:	Çin Askeri Heyeti, Ankara'ya geldi(Kocatürk, 1983: 568).
17	Ekim	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Finlandiya Elcisi Onni Talas'ın itimatnamesini kabul etti(Kocatürk, 1983: 569).
19	Ekim	1934:	On bir senedir faaliyet gösteren "Muhtelit Mübadele Komisyonu", görevini bitirerek dağıldı(Kocatürk, 1983: 569).
23	Ekim	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Sovyet Karahan'ın itimatnamesi kabul etti(Kocatürk, 1983: 569).
28	Ekim	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da Romanya Hariciye Vekili Titulesko'yu kabul etti(Kocatürk, 1983: 570).
10	Kasım	1934:	Türkiye-Yunanistan arasında Ankara'da, yeni Ticaret Anlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 570).
22	Kasım	1934:	Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da İsveç Elçisi Vinter'in itimatnamesi kabul etti(Kocatürk, 1983: 570).
30	Aralık	1934:	Atatürk, Çankaya'da Irak Dışişleri Bakanı General Nuri'yi kabul etti(Kocatürk, 1983: 572).
- 1935 -			
12	Ocak	1935:	İtalya elçisi Gali Carlo, Çankaya'da Atatürk'e itimatnamesini takdim etti(Kocatürk, 1983: 572).
21	Ocak	1935:	Sovyetler Birliğinin sanayi maddeleri ve makine ithalatı için Türkiye'ye 8 milyon dolarlık bir kredi açması hakkında mutabakata varıldı. Protokol Ankara'da imzalandı.
7	Mart	1935:	Atatürk, Çankaya'da Japon elçisi İyemasa Takugawa'nın itimatnamesi kabul etti(Kocatürk, 1983: 574).
27	Mart	1935:	Atatürk, Çankaya'da Fransa'nın Suriye Fevkalâde Komiseri Kont De Martel ile Fransa Elçisi Kammerer'i kabul etti(Kocatürk, 1983: 574).
18	Nisan	1935:	Uluslararası Kadınlar Kongresi, İstanbul'da toplandı(Bayrak, 2000: 364). Balkan Ekonomi Konseyi, Ankara'da açıldı(Kocatürk, 1983: 575; Türkiye 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 84).
5	Mayıs	1935:	Atatürk, Çankaya'da Romanya Elçisi Evgene Flioti'nin itimatnamesini kabul etti(Kocatürk, 1983: 575).
8	Mayıs	1935:	Türkiye ile Yunanistan arasında Ticaret Antlaşması imzalandı. (http://kronoloji.gen.tr/index.php3,01.12.2005).

16	Mayıs	1935:	Atatürk, Çankaya'da, Çin Elçisi Ho-Yao-Tsu'yu kabul etti(Kocatürk, 1983: 576).
2	Haziran	1935:	Moskova Büyük Elçisi Vasıf Çınar. Öldü(Kocatürk, 1983: 577).
4	Haziran	1935:	Türkiye ile İngiltere arasında Ankara'da Ticaret ve Tediye Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 577).
6	Haziran	1935:	Türkiye ile Finlandiya arasında Ankara'da Ticaret Sözleşmesi imzalandı(Kocatürk, 1983: 577).
10	Haziran	1935:	Atatürk, Çankaya'da Macar Elçisi Zolta de Marriassy'in itimatnamesini kabul etti(Kocatürk, 1983: 578).
20	Haziran	1935:	Atatürk, Çankaya'da Çekoslovak Elçisi Karel Halla'nın itimatnamesini kabul etti(Kocatürk, 1983: 578).
9	Temmuz	1935:	Ekonomi Bakanı Celâl Bayar, Rusya'ya gitmek üzere vapurla İstanbul'dan Odesa'ya hareket etti(Kocatürk, 1983: 579).
10	Temmuz	1935:	Ekonomi Bakanı Celal Bayar, Sovyet Sanayisini incelemek üzere SSCB'ye gitti(http://www.geocities.com/almanak_turkiye/ , 01. 12. 2005).
22	Ağustos	1935:	Beşinci Uluslararası İzmir Panayırı, Ekonomi Bakanı Celâl Bayar'ın konuşmasıyla açıldı(Kocatürk, 1983: 581).
21	Eylül	1935:	Atatürk, Dolmabahçe Sarayı'nda Pratakof başkanlığında Sovyet Sanayi Heyeti'ni kabul etti(Kocatürk, 1983: 582).
26	Eylül	1935:	Ortadoğu'da İtalyan ajanları tarafından Habeşistan'a gönderilmek üzere işçi toplanmaya başlandı(B. C. A., Dos. 400-3326). Türkiye ile Yunanistan Arasında Atina'da, 30 Ekim 1930 tarihli, İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Sözleşmelerine Ek Antlaşma imzalandı(Kocatürk, 1983: 582).
2	Ekim	1935:	Türkiye, İran ve Irak, Cenevre'de üçlü bir antlaşma parafe ettiler(Gönlübol-Sar, 1974: 115; Armaoğlu, 1991: 343).
5	Ekim	1935:	Yapılan İtalyan süel manevralarında, yabancı subayların Kıral ve Başbakana takdimleri esnasında Mussolini'nin bir manevra esnasında Roma Türk Ateşemiliterine; son zamanlarda Türk gazetelerinin İtalya lehine makaleler yazmaya başlamasından ve bu yeni cereyandan duyduğu memnuniyetini ifade etti(B. C. A., Dos. 424414).
23	Ekim	1935:	Atatürk, Çankaya'da Yugoslavya Elçisi Branko Lazarevitch'in itimatnamesini kabul etti(Kocatürk, 1983: 583).
7	Kasım	1935:	Türkiye ile Sovyet Rusya arasında Ankara'da Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması ve buna ait protokollerin 10 sene müddetle uzatılması hakkında protokol imzalandı(Kocatürk, 1983: 584).
11	Kasım	1935:	İtalya, Milletler Cemiyeti kararlarına uyan diğer devletler gibi Türkiye'ye de protesto notası gönderdi(Gönlübol-Sar, 1990: 111).
13	Kasım	1935:	İtalya'nın Habeşistan'a saldırması üzerine, Türkiye'de tedbirler alındı. Batı Anadolu'nun stratejik bölgelerine askeri yığınaklar yapıldı(http://www.geocities.com/almanak_turkiye/ , 01. 12. 2005).
	Aralık	1935:	İngiltere; İspanya, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye'ye askeri güvence verdi(Sander, 2003: 94).

- 17 Aralık 1935: Milletler Cemiyeti Konseyi'nde, Türkiye Dışişleri Bakanı Tevfik Rüşti Aras, Boğazların silahsızlandırılmış olması konusunu ele alarak, bu meselenin Türkiye'nin güvenliği ile yakından ilgili bulunduğunu, Boğazların askerlikten tecridi ile gerçekte Türkiye'nin savunmasının zayıflatılmış olduğunu ve bu sebeple bu hükümlerin kaldırılmasını istedi(Armaoğlu, 1991: 343).
- 20 Aralık 1935: Atatürk, Çankaya'da Amerika Elçisi Robert P. Skinner'in veda ziyaretini kabul etti(Kocatürk, 1983: 585).
- 31 Aralık 1935: Türkiye ile İspanya arasında Madrid'te, Ticaret Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 585).
- 1936 -
- 6 Ocak 1936: Atatürk, Çankaya'da Afgan Hariciye Vekili Feyz Muhammed Han'ı kabul etti(Kocatürk, 1983: 586).
- 10 Nisan 1936: Türkiye, Boğazlar Sözleşmesini İmzalayan devletlere verdiği notada Avrupa'daki buhranların 1923 Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazların güvenliği için verilmiş olan kolektif garantiyi artık işlemez hale getirdiğini belirterek kendi güvenliğinin korunması ve savunması bakımından bu statünün değiştirilerek Boğazların askerileşmesini istedi(Armaoğlu, I, 1991: 344).
- 11 Nisan 1936: Türk hükümeti, Boğazlar Sözleşmesini imzalayan devletlere birer muhtıra vererek sözleşmenin tadili ve yeni boğazlar rejimini ortaya koymak üzere konferansın toplanmasını istedi. İngiltere, Balkan Antantı Daimi Konseyi bu isteği haklı bularak desteklediler(Armaoğlu, I, 1991: 344; Eroğlu, 1982: 363; Gönlübol-Sar, 1990: 121).
- 29 Nisan 1936: Türkiye Cumhuriyeti ile Fransa arasında eski Duyun-u Umumiye borçlarının ödeme şekliyle ilgili anlaşma imzalandı(Kocatürk, 1983: 587; Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 88).
- 4 Mayıs 1936: Romanya'daki Türklerin 1933-1934 yıllarında yaptıkları göç, gelen 1600 göçmenle hız kazandı(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 88).
- 12 Mayıs 1936: Türkiye ile Çekoslovakya arasında Prag'da Ticaret Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 587).
- 14 Mayıs 1936: Atatürk, Çankaya'da İran Elçisi Halil Fahimi'yi kabul etti(Kocatürk, 1983: 587).
- 16 Mayıs 1936: İngiliz Büyükelçisi Percu Lorrain, 8. Edward'ın tahta çıkışı münasebetiyle Çankaya'da yeni itimatnamesini takdim etti(Kocatürk, 1983: 587).
- Haziran 1936: Karabük'te kurulacak olan demir-çelik işletmelerinin kurma hakkının Alman firması Kurupp'a verileceği söylentileri dolaşırken İngiliz Bossert firmasına verilmesi Türkiye'nin Alman iktisadi baskısını azaltmak için düşündüğü bir çare oldu(Gönlübol-Sar, 1990: 114).
- 12 Haziran 1936: Atatürk, Çankaya'da Polonya Elçisi Michel Sckonicky ve Bulgaristan Elçisi Teder Christov'un itimatnamelerini kabul etti(Kocatürk, 1983: 589).
- 20 Haziran 1936: Türkiye ile Finlandiya arasında Ankara'da Ticaret Sözleşmesi imzalandı(Kocatürk, 1983: 589).

- 22 Haziran 1936: Montreux'de Boğazlar Konferansı başladı. İtalya hariç Boğazlar sözleşmesini imzalayan diğer devletlerin de uygun bulmaları üzerine 1923 Boğazlar Sözleşmesi değiştirecek konferans İsviçre'de Montreux'de toplandı (Armaoğlu, 1991: 345; Eroğlu, 1982: 363; Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 89).
- 23 Haziran 1936: Montreux'de Boğazlar Konferansının ikinci günü oturumda Türk temsilcisi Türkiye'nin 13 maddelik ta'dil tasarısını açıkladı(Gönlübol-Sar, 1990: 123).
- 20 Temmuz 1936: Boğazların Türk Hükümetinin hakimiyetine geçişini sağlayan Montreux Antlaşması imzalandı. Türkiye, Bulgaristan, Fransa, İngiltere, Japonya, Romanya, Sovyetler Birliği, Yugoslavya ve Yunanistan tarafından imzalanan Montrö Antlaşması ile Türkiye Boğazlar üzerinde egemenlik ve silahsızlandırılmış bölgede yeniden asker sokma hakkına sahip oldu. (Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 89; Sander, 2003: 157; <http://www.geocities.com/almanakturkiye/1969.htm/30/11/2005>).
- 4 Eylül 1936: İngiliz Kralı VII. Edward İstanbul'a geldi(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 89).
- 9 Eylül 1936: Suriye ile Fransa arasında bir antlaşma yapılarak Suriye'den "manda idaresi" kaldırıldı ve Suriye bağımsızlık için Fransa ile anlaştı. Bu şekilde Fransa, Suriye üzerindeki hak ve yetkilerini Suriye Hükümetine devretti. Hatay'ın durumu hususunda Türk Hükümeti bunu kabul etmeyince konu Milletler Cemiyeti'ne intikal etti. Burada Fransa ile yapılan görüşmelerden sonuç alınamayınca 9 Ekim'de Hatay'a bağımsızlık verilmesi istendi. Türkiye, Hatay konusunda çok kararlı oldu(Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, I, 1945: 392).
- 26 Eylül 1936: Milletler Cemiyeti Meclisi oturumunda Tevfik Rüştü Aras, Sancak Meselesi hakkında Fransız Hükümeti ile ikili görüşme yapılmasını teklif etti(Gönlübol-Sar, 1990: 128).
- 9 Ekim 1936: Fransa'ya bir nota verildi. Bu notada Suriye'ye verilen bağımsızlığın İskenderun Sancağına da verilmesi gerektiği belirtildi(Sander, 2003: 88; Armaoğlu, 1991: 348).
- 28 Ekim 1936: Atatürk, Çankaya'da Yugoslav Başkanı Stoyadinoviç'i Kabul etti(Kocatürk, 1983: 598).
- 1 Kasım 1936: Almanların Emden Savaş Gemisi İstanbul'a geldi ve I. Dünya Savaşı'nın Türk-Alman mücadele hatrasının tazelenmesine vesile olan hareketli gösterilere sebep oldu(Armaoğlu, 1991: 352).
- 14 Aralık 1936: İskenderun Sancağına Bağımsızlık verilmesi konusunda Milletler Cemiyeti olaya el koydu(Armaoğlu, 1991: 349).
- 1937 -
- Ocak 1937: Milletler Cemiyeti Meclisi'nde Türkiye Fransız Temsilcileri görüşmeler yaptı ve Sancak sorunu üzerinde bir ilke antına varıldı(Sander, 2003: 88).
- Ocak 1937: Türk-Fransız ilişkileri gergin bir safhaya girdi(Armaoğlu, 1991: 349).
- 2 Ocak 1937: İtalya ile Akdeniz Meseleleri hakkında bir anlaşma imzalandı. (Gönlübol-Sar, 1990: 112; Armaoğlu, 1991: 342).
- 20 Ocak 1937: Milletler Cemiyeti tekrar toplandı, Türk-Fransız temsilcileri,

			İngiliz Dışişleri Bakanı Edenin dostane teşebbüsü ile Sancak meselesi üzerine ikili görüşmeler yaptılar(Gönlübol-Sar, 1990: 130).
24	Ocak	1937:	Yugoslavya'nın, Statusquo'dan memnun olmayan Bulgaristan'la bir dostluk anlaşması yapması Balkan Antantının temelini sarstı(Gönlübol-Sar, 1990: 102).
27	Ocak	1937:	Milletler Cemiyeti ve İngiltere'nin yeniden araya girmesiyle Cenevre toplantısında Hatay'ın bağımsızlığı konusunda yeni bir statü kabul edildi. (Kocatürk, 1983: 598; Armaoğlu, 1991: 349).
3	Şubat	1937:	Türkiye Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras Milâno'da İtalyan Dışişleri Bakanı Kont Ciano ile görüşmelerde bulundu(Armaoğlu, 1991: 342).
26	Şubat	1937:	Almanya'nın Türkiye'ye verdiği bir notada sözleşmenin bazı hükümlerinin özellikle Sovyet savaş gemilerinin Akdeniz'e serbestçe çıkabilmeleri ile ilgili olmalarının Alman Hükümeti tarafından tasvip edilmediği açıklandı(Gönlübol-Sar, 1990: 115).
7	Nisan	1937:	Türkiye ile Irak arasında 1926 tarihinde imzalanan ve süresi biten Dostluk Anlaşması yenilendi(Gönlübol-Sar, 1990: 105). Türkiye ile Mısır arasında münasebetler özel bir anlaşmaya dayanmakla beraber dostane devam etti. Mısır Cumhuriyet Hükümeti ile Bozulmaz Barış ve Samimi ve Daimi Dostluk Anlaşması Ankara'da imzalandı(Gönlübol-Sar, 1990: 105 Armaoğlu, 1991: 347).
	Mayıs	1937:	Montreux'dan sonra Türk-İngiliz münasebetlerini daha da geliştirdi. 1937 yılında Karabük Demir Çelik Fabrikası İngiltere'nin yardımı ile kuruldu(Armaoğlu, 1991: 346).
29	Mayıs	1937:	Milletler Cemiyeti Hatay için bir anayasa hazırlamak için bir komisyon kurmuştu. Bu komisyona, Türkiye ile Fransa'nın da görüşlerini alarak hazırladığı anayasa Milletler Cemiyeti komisyonu tarafından kabul edildi(Armaoğlu, 1991: 349). Türkiye ile Fransa arasında Hatay'ın Tamamiyet-i Mülkiyesini Tekeffül(Milli bütünlüğünü garanti)eden Anlaşma ile Türkiye-Suriye hududunun teminine dair anlaşma ve müşterek beyannameye bağlı protokol Cenevre'de imzalandı(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 93; Gönlübol-Sar, 1990: 131). Taraflar arasındaki görüşmeler neticesinde sınır ve hukuk bakımından Hatay ayrı bir hüviyet kazandı(Armaoğlu, 1991: 349).
8	Haziran	1937:	Şarki Ürdün Emiri Abdullah Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulundu(Atatürk'ün Milli Dış Politikası, 1981: 17).
14	Haziran	1937:	Başvekil İsmet İnönü Balkan seyahatinden döndükten sonra yaptığı bir konuşmada Balkan Devletleri arasındaki münasebetler hakkında bir demeç verdi(Gönlübol-Sar, 1990: 102-103).
4	Temmuz	1937:	Paris'te başlayıp Ankara da devam eden görüşmeler sonucunda Türkiye-Fransa arasında Dostluk Anlaşması imzalandı(Armaoğlu, 1991: 350).
7	Temmuz	1937:	Filistin'in taksimi hakkında Lord Peel başkanlığındaki İngiliz Tahkik Komisyonu tarafından hazırlanan raporun metni

			neşredildi(B. C. A., Dos. 438A24).
8	Temmuz	1937:	Türkiye'nin, Tahran'da, İran Şahının yazlık sarayı Sadâbat Sarayı'nda, dostları Afganistan, Irak ve İran ile imza etmiş olduğu dörtlü antlaşma(Sadâbat Paktı), büyük bir sevinçle kayda değer barış eserlerinden biri olarak tarihe geçti. Antlaşma, 14 Ocak 1938'de TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi(Gresh-Vidal, 1991: 77; Soysal, 1994: 3129-3158; Koskosoğlu, 1999: 541-547; Sander, 2003: 97, 98; Gönübol-Sar, 1990: 105; Armaoğlu, 1991: 347).
6	Ağustos	1937:	Irak'taki Nadi'ül-Müsenna Cemiyeti'nin İngiltere Büyük Elçisine verdiği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne de takdimi ricası ile bir örneği Bağdat Elçiliğine verilen protestonamesi büyük yankı uyandırdı. (B. C. A., Dos. 438A24).
10-11	Eylül	1937:	Nyon'da Akdeniz Konferansı toplandı. Konferansa, Türkiye adına Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras katıldı(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 93). Nyon Konferansı'na Almanya, İtalya, Arnavutluk katılmadı. Lakin Türkiye katılarak İngiltere'yi destekledi(Armaoğlu, 1991: 342).
19	Ekim	1937:	Atatürk, Çankaya'da Yunan Başbakanı General Metxosi kabul etti(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 93).
27	Ekim	1937:	Türkiye ile Japonya arasında Ankara'da Ticaret Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 610).
28	Ekim	1937:	Atatürk, Çankaya'da Romanya Başbakanı Tataresko'yu kabul etti(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 94).
1	Kasım	1937:	Atatürk, son Meclis açılış konuşmasında tavrı, düşüncesi, inancı ve zamanının icraatı, yönetimi ve politikası konusunda son sözlerini söyledi. Atatürk deniz politikası ve sorunu konusunda da hedefini ve isteğini belirtti ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne son mesajını verdi(M. M. Tutanak Dergisi, D. V, XX, 1937: 3).
16	Kasım	1937:	Atatürk'ün katıldığı törenle Irak ve İran sınırlarına ulaşacak olan Diyarbakır-Cizre demiryolu hattının temeli atıldı(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 94).
29	Kasım	1937:	Milletler Cemiyeti Konseyi'nin kararına göre Hatay'da yeni rejim yürürlüğe girdi(Hatay'daki Fransız müessili Roger Garreau'nun mukavemeti ve bazı olaylar sebebiyle Türklerin yapmak istedikleri törenler önlendi ve yeni rejimin yürürlüğe girdiği resmen ilan edildi(Kocatürk, 1983: 612; Armaoğlu, 1991: 350).
3	Aralık	1937:	Türk Hükümeti, Milletler Cemiyetinin Hatay'la ilgili kararlarına sadık kalınması hakkında Fransız Hükümetine bir nota verdi(Kocatürk, 1983: 612).
6	Aralık	1937:	Türk Hükümeti, Fransa Hükümetine, tatbik kabiliyetini kaybettiği gerekçesiyle, 1926 yılında Türkiye ile Fransa arasında Ankara'da imzalanan Türkiye-Suriye Dostluk Antlaşmasının feshedildiği ve zamanın gereğine uygun şekilde yeniden tanzimi için görüşmeye hazır olduğunu bildirdi(Kocatürk, 1983: 612).
27	Aralık	1937:	Atatürk, Balkan gazetecilerine hitaben Çankaya'da bir konuşma yaptı(Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, III, 1945: 81).

- 28 Aralık 1937: Suriye Başbakanı Cemil Mardam'ın Türkiye'yi ziyaretinde gördüğü ilgiden dolayı İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya, Fransızca yazılı bir teşekkür mektubu gönderdi. (7/1/1938, B. C. A., Dos. 438529).
- 29 Aralık 1937: Atatürk'ün Hatay'ın Bağımsızlığına kavuşması vesilesiyle Ulus Gazetesine beyanatlar verdi(Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, III, 1945: 80).
- 1938 -
- Ocak 1938: Cemiyet Meclisi Hatay Sancakta uygulanacak seçim sistemini görüştü ve bu sistem Türkiye'yi tatmin edecek şekilde değiştirildi(Gönlübol-Sar, 1990: 132).
- Ocak 1938: Türk, Yunan ve Bulgar delegelerinin katılımıyla Ankara'da şark tütün kongresi toplandı(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 96; Kocatürk, 1983: 614).
Türkiye ile Romanya arasında Bükreş'te Ticaret ve Tediye Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 614).
- 12 Ocak 1938: Türkiye ile Letonya arasında Riga'da Ticaret ve Kliring Sözleşmeleri imzalandı(Kocatürk, 1983: 614).
- 14 Ocak 1938: Türkiye-İrak-İran-Afganistan arasında 8 Temmuz 1937 de imzalanan Sadabat Pakı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanarak yürürlüğe girdi(Kocatürk, 1983: 614).
- 9 Şubat 1938: Türkiye ile Belçika arasında Brüksel'de suçluların iadesi Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 619).
- 25 Şubat 1938: Başbakan Celal Bayar, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya Başbakanları ile toplantı yaptı(<http://www.geocities.com/almanakturkiye/1969.htm/30/11/2005>).
- 24 Mart 1938: Devletçe Cumhurbaşkanı Yataı olarak satın alınan Soverona Yataı'na İngiltere'nin Sauthampton Limanında bayrak çekme töreni yapıldı(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 96).
- 8 Nisan 1938: İstanbul Yıldız Sarayında, Balkan Basın Birliği Kongresi ve Balkan Antantı Ekonomik Konseyi, çalışmalarına başladı(Kocatürk, 1983: 617).
- 25 Nisan 1938: Başbakan Celal Bayar ve Dışişleri Bakanı Saraçođlu, Atina'ya gitti(Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi, 2004: 96).
- 27 Nisan 1938: Türkiye ile Yunanistan arasında Atina'da 30 Ekim 1930 tarihli, Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakem Anlaşmalarıyla 14 Eylül 1933 tarihli Samimi Anlaşma misakına ek anlaşma imzalandı(Kocatürk, 1983, 618; Atatürk'ün Milli Dış Politikası, 1981: 31).
- 8 Mayıs 1938: Montreux Sözleşmesine İtalya da katıldı(Armaoğlu, 1991: 345).
- 8 Mayıs 1938: Başbakan Celal Bayar, Yugoslavya'ya gitti(<http://www.geocities.com/almanakturkiye/1969.htm/30/11/2005>).
- 18 Mayıs 1938: Atatürk, Çankaya'da Yugoslavya Harbiye ve Bahriye Nazırı Orgeneral Meriç'i kabul etti(Kocatürk, 1983: 618).
- 19 Haziran 1938: Atatürk, Savanora Yataı'nda Romanya Kralı Krol'u kabul etti(Kocatürk, 1983: 621).
- 24 Haziran 1938: Dışişleri Bakanı Dr. Rüştü Aras'ın Halep'ten geçtikleri sırada Türkiye'yi gezmek, Türk inkılabını ve müesseselerini yakından incelemek isteyen gazetecileri davet etmesi üzerine içlerinde

- Suriye Maarif Umumiye müfettişi ve Halep vilâyeti maarif müfettişi de bulunan on kişilik bir Suriye gazeteci gurubunun, Ankara-İzmir-İstanbul-Zonguldak güzergâhını izleyecek Türkiye'deki seyahatlerinde idarî bakımdan bir mahzur görülmedi(B. C. A., Dos. 23984).
- 26 Haziran 1938:** New York Times'da Joseph M. Nevy'nin, "Devletler Türkiye'nin Teveccühünü Kazanmaya Çalışıyorlar" başlıklı Hatay ve Ortadoğu'yla ilgili bir yazı yayımladı(12/7/1938, B. C. A., Dos. 402477).
- 3 Temmuz 1938:** Avrupa'da harp tehlikesinin büyük boyutlara ulaştığı bir sırada bilhassa Fransa Doğu Akdeniz güvenliği için Boğazlara sahip olan Türkiye ile dostluğun önemini anladı. Bu sebeple Hatay meselesi için masa başına geldi. Türk-Fransız askeri temsilcileri arasında yapılan görüşmeler sonunda Hatay Sancak'ın toprak bütünlüğü ve siyasi statüsünün iki devlet tarafından ortaklaşa korunması ve 2. 500'er kişilik askeri kuvvet göndermesi esas alındı(Sander, 2003: 88; Armaoğlu, 1991: 350). Hatay ve Ortadoğu'yla ilgili olarak Yunanistan'da Atina'da çıkan "Hükümet Taraftarı Gazete" Proia'da, "Türk-Fransız Anlaşması: Doğu Akdeniz ve Balkanlar bugünkü bulanık dünyanın en duru noktalarıdır" başlıklı bir yazı yayımlandı(12/7/1938, B. C. A., Dos. 402477).
- 4 Temmuz 1938:** Lozan Antlaşması'nın 31. maddesinin tatbiki dolayısıyla ve 30 Mayıs 1926 tarihli Ankara Sözleşmesi'nin 3. maddesi hükümlerine uygun olarak vatandaşlık tercih hakkını Türkiye, Suriye veya Lübnan lehine kullananlar da olmaktadır. Ancak Suriye ve Lübnan lehine tercih hakkı kullanan kimselerden bir taraftan Türkiye'ye, diğer taraftan Suriye ve Lübnan'a ikametgâhlarını henüz nakletmemiş olanlar hakkında bu tercih hakkı şartları ve kullanımı için, 4 Temmuz tarihli "Optanlara Mütedair Protokol" imzalanmış ve bu protokolde yer alan şartlar dairesinde tercih haklarının kullanımının temin ettiği kazançları kesin surette kaybedecekleri ve re'sen bir taraftan Suriye ve Lübnan tabiiyetini, diğer taraftan Türkiye tabiiyetini kazanacakları bildirildi(B. C. A., Dos. 402454).
- 5 Temmuz 1938:** Türk Ordusu Hatay'a girdi(Atatürk'ün Milli Dış Politikası, 1981: 33; <http://www.geocities.com/almanakturkiye/1969.htm> /30/11/2005). Suriye'de Şam'da çıkan Fetel-Arab gazetesinde, Hatay ve Ortadoğu'yla ilgili olarak, "İstikbâldeki Millî Vazifemiz: Şam ve Irak'ı Birleştirmeye Çalışmalıyız. İskenderon Felâketinden alınan ders" başlıklı bir yazı yayımlandı(12/7/1938, B. C. A., Dos. 402477).
- 7 Temmuz 1938:** 28. 11. 1931 tarihli Türkiye-İngiltere Adli Müzaheret sözleşmesinin Filistin ve Doğu Ürdün arazilerine de uygulanmasını temin etmek için hazırlanan ek sözleşme projesi ele alındı(B. C. A., S. 2/9191, Dos. 438-26). Bulgaristan'da Utro'da çıkan G. P. Genof'un, "İngiltere ve Fransa Yakın Şarkda: İngiltere Şark Siyasetini Değiştiriyor-Türkiye'nin Anadolu için endişeleri- İngiliz-Fransız Birliği ve Roma-Berlin Mihveri- İskenderun'un hakiki 'Ansohluss'u Neticeler" başlıklı Hatay ve Ortadoğu'yla ilgili bir yazı

- yayımladı(12/7/1938, B. C. A., Dos. 402477).
- Dış İşleri Bakanlığı genel sekreteri Numan Menemencioğlu, Berlin'de Ribbentrop ile yaptığı görüşmelerde Alman Dış İşleri Bakanı Türkiye'nin Montreux ve sancak meselelerindeki davranışı ile revizyonist bir devlet olduğunu, bu yüzden revizyonist devletlerin grubuna katılması gerektiğini söyledi(Gönlübol-Sar, 1990: 116).
- 10 Temmuz 1938:** Bayır Bucak nahiyesinden köylüler Türk makamlarına gelerek, Suriye makamlarının nahiye müdürleri ve jandarmalar vasıtasıyla baskılarını üç aydır son derece arttırdıkları, şapka giymeyi, Latin harfleriyle kitap ve gazete okumayı ve Türkiye'yi istemediklerine ait Arapça mazbataları zorla imza ettirdikleri ve bu hale tahammül edemeyerek mallarını mülklerini bırakıp Payas civarına hicret etmeyi göze aldıklarını şikayet ederek anlatması üzerine Payas'taki Türk yetkililer kendilerini münasip bir suretle teselli ve teskine ve yerlerine dönmeye iknaya çalışmakla beraber Ankara'dan bu husussa son verilmesi temin için gereken teşebbüslerin yapılması istendi(B. C. A., Dos. 402473).
- 15 Temmuz 1938:** Milletler Cemiyeti, Türkiye'nin itirazlarına dikkati çekerek Seçim Tüzüğü hazırladı(Armaoğlu, 1991: 350).
- 25 Temmuz 1938:** Almanların Ticaret Bakanı Funk'un Türkiye'yi ziyaretinde 150 milyon Mark'lık bir kredi anlaşması imzalandı(Armaoğlu, 1991: 353).
- 20 Ağustos 1938:** Lozan Anlaşmasıyla Türk-Bulgar ve Yunan sınırları arasında ayrılmış gayri askeri Saha'nın, Selânik'te Balkan Antantı Devletleriyle Bulgaristan arasında imzalanan antlaşma sonucu ortadan kalkmasıyla, Türk askeri birliklerinin bu bölgeye giriş töreni yapıldı(Kocatürk, 1983: 623).
- 2 Eylül 1938:** Türk-Fransız yakınlaşmasında sonra yapılan meclis seçimlerinden sonra, Meclis, ilk toplantısını yaptı ve bağımsız devlet için Hatay Cumhuriyeti adını kabul etti(Armaoğlu, 1991: 351).
- 4 Eylül 1938:** Atatürk, Hatay Devlet Başkanlığına seçilen Tayfun Sökmen'e bir tebrik telgrafı gönderdi(Kocatürk, 1983: 624).
- 15 Ekim 1938:** Türkiye ile İtalya arasında Ankara'da Ticaret ve Tediye Antlaşması imzalandı(Kocatürk, 1983: 626).
- 17 Ekim 1938:** Türkiye-Suriye, telefon konuşmalarına başladı(24/10/1938, B. C. A., Dos. 438712).
- 10 Kasım 1938:** Mustafa Kemal Atatürk, Dolmabahçe Sarayı'nda Öldü.

KAYNAKLAR

- B.C.A.(Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi), Dos.402454, F, Kod, 30.10.0.0, Y, No, 224.510.10.
- B.C.A, S, 3666, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.19.36.7, 7/6/1926.7/6/1926,
- B.C.A., Dos.400-121, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.218.472.21.
- B.C.A., Dos.424414, F, Kod.30.10.0.0, Y.No.238.606..15.
- B.C.A., Dos.436105, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.259.741.23.
- B.C.A., Dos.43810, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.262.764.11.
- B.C.A., Dos.438277, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.263.770.33.
- B.C.A., Dos.438529, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.264.779.5.
- B.C.A., Dos.438A1, F.Kod.30..10.0.0 Y.No.266.793.1.
- B.C.A., Dos.438A9, F.Kod.30..10.0.0, Y.No: 266.793.9.
- B.C.A., Dos.4962, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.54.357.2.
- B.C.A., Dos.6496, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.7.40.33.
- B.C.A., Dos.856, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.83.545.6.
- B.C.A., Dos.1139/40, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.12.71.38/39.
- B.C.A., Dos.17423, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.166.153.13.
- B.C.A., Dos.23984, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.200.369.3.
- B.C.A., Dos.3818, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.45.291.18.
- B.C.A., Dos.400-3266, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.221.490.18.
- B.C.A., Dos.400-3326, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.221.492.24.
- B.C.A., Dos.402473, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.224.511.1.
- B.C.A., Dos.402477, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.224.511..5.
- B.C.A., Dos.438712, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.264.783.31
- B.C.A., Dos.438A, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.266.793.3.
- B.C.A., Dos.438A24, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.266.793.24.
- B.C.A., Dos.6183, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.6.32.21.
- B.C.A., Dos.85107M, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.83.550.5.
- B.C.A., F.Kod.272..0.0.12 Y.No.41.48.24.
- B.C.A., S.1452, Dos.80-3, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.4.51.8.
- B.C.A., S.2/1482, Dos.86-160, F.Kod.30.18.1.2, Y.No.49.73.20.
- B.C.A., S.2/9191, Dos.438-26, F.Kod.30.18.1.2, Y.No.84.62.10.
- B.C.A., S.3666, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.19.36.7.
- B.C.A., S.4260, Dos.436A-3M, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.260.748.5.1.
- B.C.A., S.550, Dos.75-5, F.Kod.30..18.1.1, Y.No.2.29.16.
- B.C.A., S.731, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.2.38.18.
- B.C.A., S.849, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.10.42.5.
- B.C.A., S.853, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.10.42.9.
- B.C.A., S.1282, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.12.63.13.
- B.C.A., S.1326, Dos.96-12, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.4.45.2.
- B.C.A., S.1378, Dos.438-5, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.12.68.8.
- B.C.A., S.1413, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.4.49.9.

B.C.A., S.1516, Dos.97-29, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.4.54.12.
B.C.A., S.1596, Dos.30-29, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.13.13.6.
B.C.A., S.1635, Dos.136-36, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.5.18.10.
B.C.A., S.1860/61, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.5.29.16/17.
B.C.A., S.1919, Dos.97-37, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.5.32..15.
B.C.A., S.4104, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.20.58.6.
B.C.A., S.4253, Dos.436/9, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.258.736..5.3.
B.C.A., S.4269, Dos.437/20, F.Kod.30.10.0.0, Y.No.260.753.1.1.
B.C.A., S.524, Dos.402-1, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.9.26.1.;
B.C.A., S.533, Dos.440-3, F.Kod.30.18.1.1, Y.No.2.28.19.
B.O.A., DÜİT, nr.76-5/73.

AKŞİN, Aptülahat. (1991). Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi, Ankara, T. T. K., Yay.
AKŞİN, Sina. (1992). İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele, Mutlakiyete Dönüş (1918-1919), I, 2. bsk., İstanbul, Cem Yay.
ÂL-İ CÜNDÎ, Ethem. (1960). Târîhu's-Sevrât'ü's-Suriye fî Ahdi'l-İndidâbi'l-Fransî, Şam.
ARMAOĞLU, Fahir. (1991, 1994). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980, C. I, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
ARMAOĞLU, Fahir. Siyasi Tarih (1789-1960), Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
ARSLAN, Ali. (1995). Darülfünun'dan Üniversiteye, Kitabevi Yay., İstanbul.
ATATÜRK, Kemal . (1987). Nutuk, I, 15. baskı, MEB Yay., İstanbul
Atatürk'ün Milli Dış Politikası 1923-1938, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara, 1981.
Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri(1917-1938), C. 4, 1964.
Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. I, Ankara, 1945.
AYAŞLI, Münevver. (1994). "1 Teşrinasâni ve Ötesi-1", Tarih ve Medeniyet, S. 9, Kasım, s. 33-38.
BAYRAK, M. Orhan. (2000). Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü (1918-2000), Turan Kitapevi, İstanbul.
BUDAK, Mustafa. (2002). İdealden Gerçeğe: Misâk-ı Millî'den Lozan'a Dış Politika, 1. bsk., İstanbul, Küre Yay.
BUDAK, Mustafa. (1999). "I. Dünya Savaşı Sonrası Yeni Uluslararası Düzen Kurulması Sürecinde Osmanlı Devleti'nin Tavrı Paris Barış Konferansı'na Sunulan 23 Haziran 1919 Tarihli Muhtıra", Dîvân İlmî Araştırmalar, S: 7, İstanbul, s. 196-200.
BÜYÜKTUĞRUL, Afif. (1984). Osmanlı Deniz Harp Tarihi ve Cumhuriyet Donanması, 5 c., İstanbul, Genelkurmay Başkanlığı Deniz Kuvvetleri Yay., 1984.
CEBESOY, Ali Fuad. (1960). Siyasî Hatıralar, C. II.

- CEBESOY, Ali Fuat. (1982). Moskova Hatıraları, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay.
- Cerîde-i Resmiye, Gayri resmî Kısım, nr.: 4., 2 Eylül 1923.
- CLEVELAND, William L. (1991). Batı'ya Karşı İslam, Şekip Arslan'ın Mücadelesi, Terc.: Selahattin Ayaz, İstanbul, Yöneliş Yayınları.
- ÇALIK, Ramazan. (2002). "Türk-Alman İlişkileri", Türkler, Cilt. 16, Ankara.
- DANIŞMEND, İsmail Hami. (1955). İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, C. IV, İstanbul.
- DEMİR YÜREK, Mehmet. (1994). "Hilâfetin Kaldırılmasının Türk Basınındaki Yankıları-II", Toplumsal Tarih, S. 12, Aralık.
- Düstur, III. Tertip C. 2-6.
- EL-NUAYMÎ, Ahmed Nuri. (1994). "Arap-Türk İlişkilerinin Geleceğine Dair Gerçekçi Temeller", Arap Türk İlişkilerinin Geleceği: Milletlerarası Platformda Çözüm Önerileri 15-18 Kasım 1993 Arap Birliği Araştırmalar Merkezi Beyrut-Lübnan, Terc.: Ali Çankırlı, İstanbul, Timaş Yay., s. 344-356.
- EROĞLU, Hazma. (1982). Türk İnkılap Tarihi, İstanbul, MEB Yay.
- ESMER, Ahmet Şükrü. (1959). "Türk Diplomasisi(1920-1955)", Yeni Türkiye, İstanbul, Nebioğlu Yayınları, s. 65-95.
- EŞ-ŞA'BUNÎ, Muhammed. (1991-1992). "Mevkîfu'l-Buldani'l-Mağaribiye Min Mes'eleli'l-Hilafe 1914-1926", Tunıs, Camiat Tunıs Al-Ûlâ, Külliyyetü'l-Ulûmü'l-İnsaniye ve'l-İctimaiye(yayınlanmamış doktora tezi).
- GİRGİN, Kemal. (1994). Osmanlı ve Cumhuriyet Devrimleri, Hariciye Tarihimiz (Teşkilat ve Protokol), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- GNKUR. ATASE Arşivi, Kol: İSH, Kutu: 14, Göm: 66, Bel.: 66-1.
- GÖKBİLGİN, Tayyib. (1965). Milli Mücadele Başlarken, C. 2, Ankara, Türkiye İş Bankası Yay.
- GÖNLÜBOI, Mehmet -SAR, Cem. (1974). Olaylarla Türk Dış Politikası, Sevinç Matbaası, Ankara.
- GÖNLÜBOI, Mehmet- SAR, Cem. (1990). Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası (1918 -1938), Atatürk Araştırma Merkezi yay., Ankara.
- GRESH, Alain ve Vidal. (1991). Dominique:Ortadoğu: Mezopotamya'dan Körfez Savaşı'na, Terc.: Hamdi Türe, İstanbul, Alan Yay.
- GÜZ, Nurettin. (1991). Türkiye'de Basın-İktidar İlişkileri(1920-1927), Ankara.
- Hâkimiyet-i Milliye, 19 Teşrîn-i sani 1922; 24 Şubat 1924, S. 1053; 24 Teşrîn-i sani 1922, S. 670; 3 Mart 1924; 5 Mart 1924.
- Harp Akademileri Komutanlığı(1994), Türkiye ABD İlişkilerinin Dünü, Bugünü ve Yarını, Harp Akademileri Yay., İstanbul.
- HELMREİCH, Paul C. (1996). Sevr Entrikaları, Büyük Güçler, Maşalar, Gizli Anlaşmalar ve Türkiye'nin Taksimi, Terc.: Şerif Erol, İstanbul, Sabah Kitapları.

Hilâfet ve Millî Hâkimiyet(1339), Ankara, Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi Neşriyatı.

Hilâfet ve Saltanat Meselesi Hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1 Teşrîn-i sanî 1338 Tarihinde Mün'akit Yüz Otuzuncu İçtimainın Birinci Celsesinde Neşr ve İlanı Müttefikân Kabul Edilen Karar Sureti, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Mersinli K. Cemal Paşa kitaplığı.

HÜBER, Reinhard. (1943). Yeni Türkiye, Avrupaya Giden Yol, Terc.: Osman Zeki Torgay, y. y., Andree Kitabevi.

[http://www.byegm.gov.](http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/belirligun/ekim/belirligun_ekim7.htm)

[tr/YAYINLARIMIZ/belirligun/ekim/belirligun_ekim7.htm](http://www.geocities.com/almanakturkiye/1969.htm) 25 Aralık 2005

<http://www.geocities.com/almanakturkiye/1969.htm> /30/11/2005

<http://www.krnoloji.gen.tr>, 01. 12. 2005.

İkdam, 3 Mart 1924.

İNAN, A. Afet. (1977). Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi, Ankara, TTK Yay.

İNAYET, Hamid. (1991). Arap Siyasi Düşüncesinin Seyri (Seyri der Endişe-i Siyasi-yi Arab), Terc.: Hicabi Kırlangıç, İstanbul, Yöneliş Yay.

KARABEKİR, Kâzım. (1988). İstiklâl Harbimiz, Merk Yay., İstanbul.

KOCATÜRK, Utkan. (1983). Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi 1918-1938, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara.

KOLOĞLU, Orhan. (1994). Gazi'nin Çağında İslâm Dünyası, İstanbul.

KURAT, Yuluğ Tekin. (1976). Osmanlı İmparatorluğunun Paylaşılması, Ankara.

KÜRKÇÜOĞLU, Ömer. (1978). Türk-İngiliz İlişkileri (1919-1926), Ankara.

LAJOS, Fekete. (1940). "Yeni Türkiye", Terc.: Tayyip Gökbilgin, IV Numaralı Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisinden ayrı basım, İstanbul: Maarif Matpaası.

LAMBERT, Eduart. (1926). Le Califat: Son Evolution vers une Société des Nations Orientale, Paris, Librairie Orientaliste Paul Geuthner: 13, Jacab, 13.

LÜTFİ BEY, Osmanlı Sarayı'nın Son Günleri, İstanbul, Hürriyet Yay.

MANAZ, Abdullah. Siyasi Siyonizm Tarihi.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1, C. 9, 1 Mart 1921; D. 1, C. 18, 1 Mart 1922;. D. II, C. 10, 1 Kasım 1924; D. V, C. 20, 1 Kasım 1937.

MUSTAFA KEMAL, Alem-i İslâma Beyanname, Bayazıt Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler, No: 29004.

ÖKE, Mim Kemal. (1991). Musul Meselesi Kronolojisi(1918-1926), İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay.

ÖNDER, Mehmet. (1975). Atatürk'ün Yurt Gezileri.

ÖZCAN, Azmi. (1995). "3 Mart 1924 Hilâfetin Sonu", İzlenim, İstanbul, Mart.

- ÖZBUDUN, Ergun. (1992). "Atatürk ve Devlet Hayatı", Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi: Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri, 3. Baskı, Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yay.,
- ÖZKAYA, Yücel. (1981). Türk İstiklâl Savaşı ve Cumhuriyet Tarihi.
- ÖZTÜRK, Kazım. (1990). Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi Açık ve Gizli Oturumundaki Konuşmaları, C. I, Ankara.
- RAFIK, Abdülkerim. (1994). "Türkiye-Suriye İlişkileri", Terc.: Sebahattin Samur, Türk Dünyası Araştırmaları, S. 88, Şubat.
- RIGGS, Ernest W. (1924). "The American Board and The Turks", The Moslem World, Vol. XIV, No: 1, Boston January.
- SÉKALY, Achille. (1926). Le Congres Du Khalifat (Le Caire, 13-19 mai 1926.) ET Le Congres Du Monde Musulman (La Mekke, 7 Juin - 5 Juillet 1926.), Paris, Editions Ernest Leroux: 28, Rue Bonaparte, 28.
- PACTEAU-MOUGEL, S.-F. C. (1995). Uluslararası İlişkiler Tarihi, 2. bsk., İstanbul: İletişim Yayınları.
- SANDER, Oral. (2003). Siyasi Tarih (1918-1994), İmge Yayınları II. Baskı, Ankara.
- SARAY, Mehmet. (1988). Atatürk ve Türk Dünyası, İstanbul.
- SARAY, Mehmet. (1999). Türk-İran İlişkileri, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.
- SONYEL, Salahi. (1973). Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika, C. I, Ankara, TTK Yay.
- SOYSAL, İsmail. (1989, 2000). Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945), C: I, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- SÖZER, Vural. (1998). Atatürklü Günler, 2. Baskı, İstanbul.
- ŞİMŞİR, Bilal. (1981). Atatürk İle Yazışmalar (1920-1923), C. 1, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay.
- ŞİMŞİR, Bilal. (1975). İngiliz Belgelerinde Atatürk(British Documents on Atatürk) (1919-1938), C. 1-3, Ankara: TTK Yay.
- T. B. M. M. Tutanak Dergisi, D. II, C. 10; D. III, C. 13.
Tanin, 23 Mart 1924.
- TANSEL, Selahattin. (1991). Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, I, 3. bsk, İstanbul, MEB Yay.
- TBMM Zabıt Cerideleri, D. II, C. 26; C. 7/1.
- Tevhîd-i Efkâr, 19 Şubat 1924; 5 Mart 1924; 9 Mart 1924.
- TÜRKGELDİ, Ali Fuad. (1987). Görüp İşittiklerim, 4. bsk., TTK Yay., Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları; 24 Nisan 1336 (1920)-21 Şubat 1336(1921), Ankara, T. B. M. M. Basımevi, 1980, C. 1, Devre 1, İçtima 1, İn'ikat 2, 24. 4. 1336.
- Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi(2004), 2. baskı, Anadolu Ajansı Yayınları, Ankara.

ULUATAM, Özkan. (2001). Geçmiş Bakma Cumhuriyet Dönemi İktisadi, Mali, Siyasi Olaylar Kronolojisi, Ankara.

ULUĞ, Naşit Hakkı. (1975). Halîfeliğin Sonu, İstanbul.

Umar, Ömer Osman (2003). Türkiye-Suriye ilişkileri 1918-1940, Elazığ.

UNAN, Nimet. (1954). Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II. Vakit, 3 Nisan 1925.

Vatan, 5 Mart 1924.

YAVUZ, Bige. (1994). Türk-Fransız İlişkileri 1919-1922, Ankara.

YURDAKUL, Ş. (1975). Musul Meselesi, Ankara.

"Lozan Konferansı(24 Temmuz 1923)", (çevrimiçi) http://www.turk-yunan.gen.tr/turkce/savas_barislari/milli_lozan.html, 27. 07. 2002.

"Antlaşmalar", (Çevrimiçi)<http://www.geocities.com/almanak>. Türkiye 16/12/2005.

"Antlaşmalar", (çevrimiçi)<http://www.kronoloji.gen.tr/index.php3> 22 Aralık2005.

"Atatürk", (çevrimiçi)<http://www.kronoloji.gen.tr/indeks.php3> 31 Aralık 2005.

www.kronoloji.gen.tr, 28. 12. 2005.